

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ТИНЧЛИК – УЛУҒ НЕЪМАТ

Бу йил Ватанимиз мустақил бўлганига йигирма йил тўлади. Шу давр ичида босиб ўтилган йўлга боқиб фикр қилсак, истиқлолнинг ҳар бир йили мазмун-моҳияти билан асрга татиғулик эканини дилдан ҳис этамиз. Биргина динимиз, миллий қадриятларимизга муносабат мисолида қаралса, кўплаб хайрли ишлар қилинганига амин бўламиз. Ҳозир юртимизда Президентимиз ташаббуси билан ташкил этилган Тошкент Ислом университети, Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институти, ўнга яқин Ислом ўрта-махсус билим юртларида ёшларимиз таълим олишмоқда. «Мовароуннаҳр» нашриётида нашр этилаётган китоб ва рисо-лалар, «Ҳидоят» журнали, «Ислом нури» газетаси мўмин-мусулмонларнинг диний билимларини оширишга муносиб ҳисса қўшяпти. Куръони карим кўзи ожизлар учун Брайл ёзувида нашр этилди. Рўза ва Курбон ҳайитлари дам олиш куни деб эълон қилиниши қалбларимизни

қувончга тўлдирди. Ҳар йили минглаб юртдошларимиз муборак ҳаж ибодати ва умра зиёратига боришмоқда. Ҳукуматимиз қарорига асосан Имом Бухорий, Абу Бакр Қафқол Шоший, Аҳмад Фарғоний, Имом Мотуридий, Маҳмуд Замахшарий, Бурҳониддин Марғиноний, Баҳоуддин Нақшбандий, Имом Термизий, Хожа Аҳроп Валий каби кўплаб алломаларимизнинг маънавий мероси халқ мулкига айланди, ётган жойлари обод қилинди, таваллуд айёмлари кенг нишонланди.

Халқимиз ҳаётининг йилдан-йилга фаровонлашиб бораётгани албатта мамлакатимизда олиб борилаётган оқилона сиёсат натижасидир. Тинчлик – улуғ неъмат. Унинг қадрига етишимиз керак. Динимизда бузғунчилик қаттиқ қораланади. Шу билан бирга тинч-тотувлигимизни кўролмай, ҳар доим фитна чиқаришга пайт пойлаб турган турли бузғунчи оқимлар борлигини унутмаслигимиз шарт. Ҳозир дунёда кўпорувчилик ҳаракатлари оқибатида қанчадан-қанча одамлар қурбон бўлмоқда.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

«Ҳаммангиз Аллоҳнинг «арқони»ни (Куръонини) маҳкам тутинг ва фирқаларга бўлинманг...» (Оли Имрон, 103).

«Бу Аллоҳнинг оятларидир. Уларни Сизга ҳаққоний равишда кўйиб бермоқдамиз. Аллоҳ оламларга зулмни раво кўрмагай» (Оли Имрон, 108).

Юқоридаги оятларда мўминлар бир тану бир жон бўлиши, зулмнинг ёмонлиги ва зулм қилувчи кишини Яратганнинг Ўзи ҳам ёқтирмаслиги баён қилинмоқда. Ислом таълимотига кўра, ноҳақ қон тўкиш катта гуноҳ, унинг жазоси оғир.

Кези келганида шуни айтиш керак, ғоялар кураши даврида кўпорувчилик, миссионерлик каби бузғунчи оқимлар ўз қарашларини муросасизлик, зўрлик билан тарғиб қилишмоқда. Уларнинг асл мақсадлари – миллатларни бири-бирига гиж-гижлаш, жойларда уруш оловини ёқиш. Миссионерларнинг фисқу фужурларига, бундай хатти-ҳаракатларга бепарво қараш яхши оқибатларга олиб келмаслигини кўп юртдошларимиз яхши билишади. Шунинг учун ҳар биримиз огоҳ бўлишимиз, ён-атрофда кечаётган воқеаларга эътиборсиз қарамаслигимиз зарур. Айниқса, ёшларимизни ғоявий, мафкуравий таҳдидлар таъсиридан сақлаш, уларнинг онг-тафаккурини илм, юксак маънавият нури билан бойитиш бурчимиздир.

Абдулхай ТУРСУНОВ,

*Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг
Наманган вилоятидаги вакили*

ИЛМ-ХУНАР ЭГАЛЛАШ ФАРЗ

Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоху алайҳи ва саллам): “Ҳар бир муслмонга илм-хунар эгаллаш фарз-дир”, деб марҳамат қилганлар. Бу ҳадис ҳикматини теран англаган ота-боболаримиз хунармандчилик, деҳқончилик, савдо-сотик каби ҳалол касблар билан шуғулланиб, рўзғор тебратишган. Фарзандлари ҳам илму хунар ўрганиб, тадбирли бўлишларига алоҳида эътибор беришган.

Соҳибқирон Амир Темури бобомизнинг: “Азми қатъий, тадбиркор, хушёр, мард ва шижоатли бир киши мингта тадбирсиз ва лоқайд кишидан афзалдир”, деган сўзлари ҳам юртимизда тадбиркорнинг мавқеи азалдан юқори бўлганини билдиради.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади:

“Кечани (барча нарсани яшириб турадиган) либос қилдик. Кундузни эса, тирикчилик вақти қилдик” (Набаъ сураси, 10-11). Имом Байҳақий ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз (соллаллоху алайҳи ва саллам) бундай дейдилар: “Ким тиланчилик қилишдан сакланиб, оиласини боқиш ва қўни-қўшниларига мурувват кўрсатиш мақсадида ҳалол йўлда ризқ топишга интилса, киёмат куни Аллоҳ таолога юзи тўлин ойдек ёруғ бўлиб йўлиқади”. Демак, кишининг ҳалол ризқ учун ҳаракат қилиши ҳам ибодат ҳисобланар экан.

Ҳар қандай касбни пухта билиш, моҳир уста бўлиш учун ўша касбга меҳр бериш, сирларини мукамал эгаллаш керак. Хунарига муҳаббати бор инсон чарчамайди, меҳнати натижасидан қувонади. Касби туфайли атрофдагиларга ёрдами тегса, дили қувонади.

Муҳтарам Юртбошимизнинг таклифлари билан жорий йилнинг “Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили” деб эълон қилиниши айни кўнглимиздаги иш бўлди.

Инсон ўзига берилган ақл-фаросати, зеҳн-идрокини ишга солиб, яхши ниятлар билан касб-хунар, тадбиркорлик, деҳқончилик қилиб, оиласини боқиши, эл-юртга фойда келтириши зарур. Зеро, ҳалол меҳнат билан киши улуғ даражаларга етади.

Рустамжон МАХМУДОВ,
“Саййид Муҳйиддин маҳдум”

Ислому ўрта-махсус билим юрти мударриси

«HIDOYAT»

Ойлик диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон муслмонлари идораси

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Тахрир хайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Хайдархон ЙЎЛДОШХЎҲАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎҲАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Мухтарама УЛУҒОВА
(Маъсул котиб)
Аҳмад МУҲАММАД

Муқова

«Voris Design» маркази билан
ҳамкорликда тайёрланди.

Бадий муҳаррир

Хайруллоҳ ҚУДРАТУЛЛОҲ ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Матни

Раҳима КАРИМЖОН кизи
терди.

Манзилимиз:

100069 Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47а-уй;
Тел: 240-45-62, 240-05-19, 227-34-30.
Интернет сайтими: www.hidoyat.uz
Интернет почтаими: hidoyat_jurnali@mail.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2011 йил 28 февралда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2011 йил 1 мартда топширилди.
Қоғоз бичими 60x841/8. Адади 44.500 нусха.
1479-сон буюртма. «Sharq» нашриёт-матбаа
аксиядорлик компаниясида босилди.

Қўлэмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Келтирилган иқтибос ва рақамлар учун муаллиф масъул. Хат юборилганда исмлар тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар кўчириб босилса ёки иқтибос олинса, «Хидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

МУНДАРИЖА

Мустақилликнинг 20 йиллиги		
Абдулхай ГУРСУНОВ		
Тинчлик – улугъ неъмат	1	
Таянч нуқта		
Рустамжон МАҲМУДОВ		
Илм-хунар эгаллаш фарз	2	
Муносабат		
Гули АБДУРАҲИМОВА		
Ҳар биримиз масъулмиз	4	
Масала		
Бир савол сўрасам	5	
Тузилганининг 528 йиллиги		
Баходир КАРИМ		
Дахр аро қолди фалондин яхшилиг... ..	6	
Мамлакат янгиликлари	7	
Убудийят		
Қуръоний дуолар	9	
Идора ҳаёти.....	11	
Аёллар саҳифаси		
Яхши хулқ – чиройли тарбия асоси	12	
Фикҳ		
Фазлиддин СУВОНОВ		
Тақинчоқлар закоти	13	
Тарих		
Равшанбек ТЕМИРОВ		
Андалусда илм-фан ва маданият	14	
Олисларга саёҳат		
Малдив Республикаси	16	
Тарбия		
Мухтарама Улуғ МУҲАММАДХОН қизи		
Кўздан йироқ – кўнгилдан йироқми?	18	
Яхшиликка чақириниш		
Юлдуз КОМИЛОВА		
Паноҳ сўраш	19	
Огоҳлик		
Абдуманнон КАРИМОВ		
Мутаассиблар гоъларнинг тарқалиш омиллари... ..	20	
Долзарб мавзу		
Жозиба ЖАМИЛОВА		
Зиён кўрганлардан бўлманг.....	21	
Шеърят		
Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ		
Баҳор уйғониши қор билан экан	24	
Ёмонликдан қайтариш		
Барака мингга эмас	25	
Маишур аёллар		
Гулбаданбегим	26	
Илм масканларида	27	
Тиббийёт бурчаги		
Митти дорихона		28
Шукрона		
Ақлли одамнинг иши		29
Оила		
АНБАРХОН		
Сабр қилишни эримдан ўргандим	30	
Момоларимиз айтади	31	
Имомларимиз		
Мирзамурод ХЎЖАМУРОД ўғли		
Одамлар кўнглига йўл топиб	32	

Саҳобалар ҳаёти

Абдурахмон РАФАТ ПОШО

ҲУЗАЙФА ИБН ЯМОН

8

Хузайфа ибн Ямон (розийаллоху анху) айтади: “Расуллуллоҳни (соллаллоху алайҳи ва саллам) кўришга муштоқ эдим. У зот ҳақида билганлардан сўраб турардим, билганим сари муҳаббатим ошар эди.

Мовароуннаҳр уламолари

Абдуҳалим МУҲИДДИНОВ

ИМОМ ДОРИМИЙ

Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Халаф бундай дейди: «Бир кун устоз Муҳаммад ибн Исмоил Бухорий хузурларида ўтирган эдик. Шу пайт устозга бир мактуб келтиришди, унда...

10

Хабарлар

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Ҳиндистонда энг йирик масжид

Ҳиндистондаги энг йирик жоме масжиди Керала штатининг Кожикод шаҳрида қурилади. У Ҳиндистон подшоҳи Шоҳ Жаҳон (XVII аср) Дехлида қурдирган Марказий жоме масжидидан ҳам катта бўлади – 250 000 квадрат фунт майдонни эгаллайди.

22

Мулоҳаза

Муҳаммад СИДДИҚ

ХАТ – КЎНГИЛ ОЙНАСИ

Хатдаги сўзлар юборувчининг дид-фаросати, тил маданияти, табиатини ҳам кўрсатади. Ҳар сўзни ўйлаб гапириш шарт бўлганидек, хат ёзишда ҳам андиша зарур. Телефондан телефонга “сақраб” юрган маънисиз сўзлар кўпайишига баъзи интернет сайтлари ҳам сабабчи.

31

«Ўзбекчилик» деган бир сўзни эшитганда, хаёлимизда бири-биридан чиройли манзаралар жонланади. Кексаларга иззат-икром кўрсатиш, аёлларни эҳтиётлаш, аҳил кўни-кўшничилик, келинчакларнинг тонг оқармай ҳовли, кўча супуришлари, тандирдан янги узилган нонни ён кўшниларга узатиш, тўйларда, тадбирларда тансиқ таомлардан маҳалладаги беморларга илиниш... Бир сўз билан айтсак, халқимизнинг кўп удумлари меҳр-оқибат, садоқат, шукронали бўлиш каби фазилатлар билан боғлиқ.

ҲАР БИРИМИЗ МАСЪУЛМИЗ

Аммо баъзан урф-одатларимизга зид ҳолатларни оқлашга уринадиганларни кўриб, одамнинг дили оғрийд.

Бир танишим яқинда ўғлини уйлантирди. Тўрт нафар боласи бор. Тўйни ихчам ўтказиш ҳақида маслаҳатлар бердик. У бўлса: «Элдан қолмайман, менинг ҳам орзу-ҳавасларим бор», деб жавоб қилди. Хуллас, югуриб-елиб шаҳардаги энг қиммат тўйхоналардан бирини гаплашди. Келин

бўлмишнинг ижарага олинган оқ либоси учун анча пул тўлашди. Яна у тўйхонага албатта "лимузинда" бориши шарт экан. Базмда даврани олиб бораётган хонандадан ташқари яна "бирров"га келиб-кетувчи кўшиқчилар ҳам анча бўлди. Санъаткорларнинг кўплиги тўй эгасининг обрўйи баландлигини билдирармиш. Тўй эгаси йиллаб меҳнат қилиб топган пуллари, олтиндан қимматли вақтларини елга совурди.

Эртасига тонгда келинчакни саломга олиб чиқишди. Ҳамма расм-русум, олди-берди адо этилгач, "Хайрият, бугунгиси чиройли ўтди", деб турсак, ўртачи аёл келинни курсига ўтқизиб, алла айта бошлади. Кейин у:

– Келинчак ўғил кўрди, қани, амакиси, тоғаси, аммасию холаси... суюнчини чўзинг! – деса бўладими?

Яхши ният яхши, албатта. Майли, фарзанд сўралсин. Лекин яхши тилак тама қилиш манбаига айланса, жуда хунук бўларкан.

Бир ўйлаб кўрайлик, бу ишларимиз билан савоб топяпмизми, гуноҳми?

Тўйларимизни ўтказишда динимизга ҳам, миллийлигимизга ҳам ярашмайдиган одатлар қаердан келди?

Ота-оналар фарзандларининг уйларини чет эл жиҳозлари билан безашдан олдин уларнинг қалбини маънавий бойликлар билан тўлдиришсин. Қизларимиз бир марта кийиш учун фалон сўм тўланадиган оқ кўйлакни эмас, ҳаё либоси ҳақида кўпроқ ўйласин. Йигитларимиз топган пуллари илм-ҳунар ўрганишга бағишласин. Ҳақиқий ўзбекчилик мана шулар бўлади!

Тўй, маърака ва маросимларни тартибга солиш бўйича Президентимиз фармонлари, Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг фатволари, махсус тавсиялар бор. Бу борада амалга оширилаётган ишлар фақат мутасадди ташкилотларгагина тегишли эмас. Ушбу масалада ҳар биримиз масъул эканимизни унутмайлик.

Гули
АБДУРАҲИМОВА

БИР САВОЛ СЎРАСАМ

*Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий
Усмонхон Алимов жавоб беради*

Савол: Намоздан сўнг нима деб дуо қилган яхши?
(*Жиззах вилояти, Фориш тумани*).

Жавоб: Муғира ибн Шуъбадан (розийаллоҳу анҳу) Имом Аҳмад, Бухорий ва Муслимлар ривоят қилишади: «Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) намоздан сўнг: “Ё Аллоҳ! Сенинг берганингни тўсадиган йўқ ва Сен бермайдиганни берадиган йўқ. Улуғларга улуғлигининг фойдаси йўқ, Улуғлик Сендан!” дедилар.

Барро ибн Озиб (розийаллоҳу анҳу) айтади: «Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Ё Парвардигор, бандларингни тирилтирадиган ва жамлайдиган кунда мени азобингдан сақла!” деб дуо қилардилар» (*Имом Муслим ривояти*).

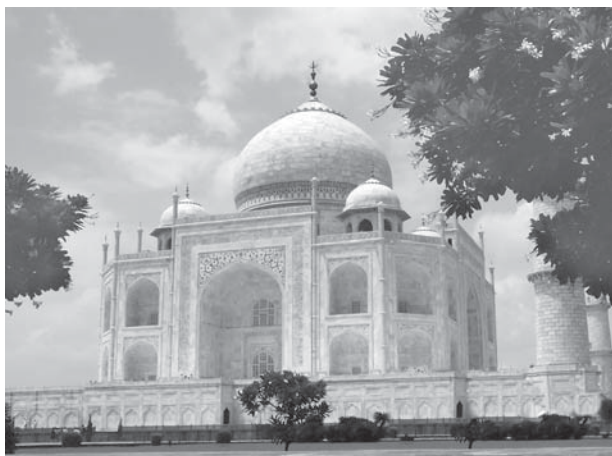
Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Муоз ибн Жабалга (розийаллоҳу анҳу) намоздан сўнг бундай дуо қилишни ўргатганлар: “Ё Аллоҳ, Сени эслашимга, Сенга шукр қилишимга ва Сенга чиройли ибодат қилишимга ёрдам бер” (*Имом Аҳмад, Абу Довуд ва Насаий*).

Ҳазрати Умар (розийаллоҳу анҳу): “Қачон Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) дуога қўл кўтарсалар, юзларига суртмасдан туширмасдилар” (*Имом Термизий ривояти*), деганлар.

Савбондан (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилинади: «Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Учта ишни қилиш ҳеч кимга тўғри бўлмайди: жамоатга имом бўлган киши фақат ўзини дуо қилиши – бундай қилиш жамоатга нисбатан хиёнат ҳисобланади. Бошқанинг уйига рухсатсиз қараш, бу ҳам хиёнатдир; ҳожати танг ҳолда намоз ўқиш”, дедилар» (*Имом Абу Довуд, Имом Термизий, Ибн Можа*).

Намоздан сўнг ёру дўстларини, қариндош-уруғ ва барча мўминларни эслаш ва улар ҳаққига хайрли дуолар қилиш суннатдир.

"Сўраган эдингиз", 6-китоб

Жаҳон маданияти тарихида такрори йўқ сиймо сифатида ном қолдирган Заҳириддин Муҳаммад Бобур нисбатан қисқа умр кўрди. Ундан «Бобурнома», газаллар, рубоий, туюқ ва маснавийлар мерос қолди. «Бобурнома» – Бобур ижодининг кўрки. Асарда Бобурнинг қадами етган эл-юртлар тарихи, жузрофияси, наботот ва ҳайвонот олами, иқлими, маданий муҳит ва турли тоифа инсонлар тавсифи мужассам.

ДАҲР АРО ҚОЛДИ ФАЛОНДИН ЯХШИЛИҒ

Бобур шахсиятида жуда кам инсонга насиб қиладиган ғаройиб хислат – шоҳ ва шоирлик, ҳукмдор ва ижодкор қисмати уйғунлашди. Юртма-юрт кезиб, улкан бир мамлакатни бунёд қилиш, унинг тинчини сақлаш, оқилона бошқариш – бир инсон умрини безайдиган эзгу ташвиш. Айни чоқда, кўнгли билан ёлғиз қолиш, қилмишларини тарозида тортиш, тафаккур оламини кўркам сўзга солиш, ўзни тинимсиз тергаш ва ишидан қониқмаслик, ҳақиқатга мардона қараб, чин ва холис ёзиш, воқеликни ортиқча безатмай баён этиш – жуда оз истеъдодли қалам эгаларига насиб этган.

Бобур қалбидаги ҳижрон ва висол, ғурбат ва вафо туйғулари даврнинг жавру жафоларига, «диёру ёр»ига бориб тақалади. Зеро, васл «юз йилги ҳижрон»ни унуттиради.

Ишқ дардини чекиб

ҳар ким топса васли ёр,

Ул замон бўлғай унут

юз йилги ҳижрон шиддати.

Бобур ҳаёт йўлида шундай вазиятлар бўлди – «кўнгли тилаган муроди-

га» ета олмади, аммо орзу-ниятларини, мурод-мақсадларини тарк ҳам этмади. «Бошини олиб бир сориға» кетиш шоир ижодида кўп такрорланади. Ҳижрон ва ғарибликда йиллар ўтиб, қалби таскин топмади, тинчланмади:

*Толе йўқи жонимга балолиғ бўлди,
Ҳар ишники айладим хатолиғ бўлди.
Ўз ерни қўйиб Ҳинд сори юзландим,
Ё Раб, нетайин, не юз қаролиғ бўлди.*

Бобур учун киндик қони тўкилган юрти тупроғи жуда муҳим эди. Ҳижрон, ёлғизлик, ғаму алам боиси ҳам шундан. Чунки ошиқ висолни, мазлум адолатни, тутқун ҳурликни орзу қилади. Бобур битиклари «ғараз шикоят эмас, рост ҳикоят»дир. Қўлга киритган бир мамлакат (Ҳиндистон) ҳақида «Бобурнома»да бундай ёзади: «Элида ҳусн ва ҳусни ихтилот (чиройли борди-келди)... ва ҳунарларида ва ишларида сиёқ ва режа йўқ ва яхши от йўқ, узум ва қовун, яхши мевалар йўқ, совуқ сув йўқ...» Ўша даврда шундай бўлган. Аммо ҳусни хулқ, адаб, тозалик, турли ноз-неъматлар – буларнинг барчаси Бобур

ҳижрон ва ғурбатда умр бўйи талпинган Ватанида бор эди.

Шунга монанд Бобур ўзи эгаллаган жойларни, жумладан, Ҳинд мамлакатини ҳам обод қилди. Буни кейинчалик Жавоҳарлаъл Неру: «Бобур дилбар шахс, Уйғониш даврининг ҳукмдори, мард ва тадбирли одам бўлган, у санъатни, адабиётни севарди...» дея эътироф этди.

Бобур табиатан мард, меҳрмурувватли, саховатпеша, кечиримли инсон эди. Шу боисдан ҳам «...дахраро қолди фалондин яхшилиғ» деган гап жуда муҳим. Ҳамма нарса ўткинчи, ҳаммаси йўқликка кетди. «Бори элга яхшилиғлар» қилган, башариятга гўзал асарлар тақдим этган Бобурдан яхшилиқ, яхши ном қолди.

Баҳодир КАРИМ,
филология фанлари
доктори

Навоийхонлар анжумани

Ўзбекистон Миллий кутубхонасида Алишер Навоий таваллудинг 570 йиллигига бағишланган илмий-амалий анжуман бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидов, Ўзбекистон халқ ҳофизи Маҳмуджон Тожибоев, филология фанлари докторлари Иброҳим Ҳаққул, Ҳамидулла Болтабоев ва бошқа олимлар, ёш ижодкорлар иштирок этишди.

Анжуман ташкилотчилари интернет тармоғида Алишер Навоий асарлари электрон кутубхонаси очилганини маълум қилишди. Анжуманда “Навоий даҳоси — илҳом чашмаси” мавзуида китоблар кўргазмаси ҳам ташкил этилди.

Ҳусан ТАНГРИЕВ

Ҳикматлар беш тилда

“Шарқ” нашриёт-матбаа ҳиссадорлик компанияси Алишер Навоий ҳикматлари жамланган янги китобни чоп этди. Ҳикматлар рус, ўзбек, инглиз, немис, француз тилларида берилган. Китобни Алишер Навоий номидаги адабиёт музейи ходимлари нашрга тайёрлашган.

Рустам БОЙТЎРА

Абдураҳмон РАФАТ ПОШО

ҲУЗАЙФА ИБН ЯМОН

Ҳузайфа ибн Ямон (розийаллоҳу анҳу) Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўрмай туриб мусулмон бўлганлардан эди. Оталари Ямон асли Макканинг Бани Абс уруғидан. Ясрибга кўчиб, ўрнашиб қолгач, Бани Абдулашҳал уруғи билан дўстлашди. Кейинчалик уларга куёв бўлди ва бу никоҳдан Ҳузайфа туғилди.

Ёш Ҳузайфа мусулмон оилада улғайди, ота-онаси қатори Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) саҳобаларидан бирига айланди. Ота шаҳри Макка, она юрти Ясриб бўлган Ҳузайфага Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) муҳожирлик ёки ансорликдан бирини танлаш имкониятини бердилар. Ҳузайфа ибн Ямон (розийаллоҳу анҳу) айтади: “Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) кўришга муштоқ эдим. У зот ҳақида билганлардан сўраб турардим, билганим сари муҳаббатим ошар эди. Маккага келиб у зотга йўлиққанимда: “Мен муҳожирманми ёки ансорийманми?” деб сўрадим. “Хоҳласанг, муҳожир, хоҳласанг, ансорий бўл, ёқтирганингни танла”, – деганларида, “У ҳолда мен ансорий бўлишни танлайман”, – дедим”.

* * *

Ҳузайфани (розийаллоҳу анҳу) “Расулulloҳ сирларини билувчи” деб ҳам аташарди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Мадинага келганларида ўзини мусулмон қилиб кўрсатадиган, аслида у зотга душманлик қиладиган мунофиқлар бор эди. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) улар ҳақида ҳамма нарсани билардилар, аммо номларини Ҳузайфадан бошқа ҳеч кимга айтмаганлар. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Ҳузайфага буни ҳеч кимга гапирмасликни ҳам буюрган эдилар.

* * *

Ҳузайфа ибн Ямон умрининг охиригача Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) сирларини ҳеч кимга очмади. Мунофиқларни аниқлаш учун саҳобалар ҳам гоҳ-гоҳ унга мурожаат қилишарди. Умар ибн Хаттоб (розийаллоҳу анҳу) мусулмонлардан бирортаси вафот этса, жанозага келганлар орасида Ҳузайфани (розийаллоҳу анҳу) қидирар, у келган бўлса, жанозани ўзи ўқир, акс ҳолда, бошқага буюрар эди.

Бир куни Ҳазрати Умар Ҳузайфа ибн Ямондан атрофидаги одамлар орасида Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эслаганлар бор-йўқлигини сўраб қолади. Ҳузайфа (розийаллоҳу анҳу) эса шунақа бир одам борлигини айтади. Лекин Ҳазрати Умар ҳар қанча қистамасин, Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) билдирган сирни ошкор қилмайди. Шундай бўлса-да, Умар ибн Хаттобнинг (розийаллоҳу анҳу) ўткир фаросати унинг кимлигини сезади, тез кунда ўша одамни ишдан бўшатади.

* * *

Ҳузайфа ибн Ямон (розийаллоҳу анҳу) ажойиб фазилатлар эгаси бўлиб қолмай, Аллоҳ таолодан қаттиқ кўрқувчи, тақволи зот эди. Оғир касалга чалиниб, умрининг сўнгги лаҳзаларини кечираётган тунлардан бирида саҳобалар уни кўргани келишди. Вақтни сўраганида, саҳобалар бомдод намозига яқин қолганини айтишди. Шунда Ҳузайфа саҳобаларга бундай васият қилди: “Илтимос, мени кафанлаганларингизда қимматбаҳо мато ишлатманглар. Раббим ҳузурида мен учун яхшилик бўлса, матолар ўша жойда берилади. Агар ёмонлик бўлса, оддий кафандан ҳам махрум бўламан. Аллоҳ, Ўзингизга маълум, мен фақирликни бойликдан, камтарликни иззатдан ортиқ кўрганман.”

Зиёуддин МАҚСУДОВ
тайёрлади.

Абу Ҳурайра (розийаллоҳу анҳу) ривоят қилади: Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) бундай дедилар: “Аллоҳ таоло ҳузурида дуодан кўра қийматлироқ, улғуроқ нарса йўқ”.

ҚУРЪОНИЙ ДУОЛАР

رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

«Эй Раббим! Мен учун нима яхшилик (ризқ) туширсанг, ўшанга муҳтождирман» (Қасос, 24).

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا

غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

«Эй Раббимиз! Бизларни ва биздан илгари имон билан ўтганларни мағфират эт ва қалбларимизда имон келтирган зотларга нисбатан гина пайдо қилма! Эй, Раббимиз! Албатта, Сен меҳрибон ва раҳмли зотдирсан!» (Ҳашр, 10).

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ

«Эй Раббим! (Гуноҳларимизни) мағфират эт ва (ҳолимизга) раҳм айла! Сен (ўзинг) раҳм қилувчиларнинг яхшисидирсан» (Муъминун, 118).

رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ

«Эй Раббим! Менга ва ота-онамга инъом этган неъматингизга шуқр қилишга ва Ўзингиз рози бўладиган яхши амалларнигина қилишга мени муваффақ эт ва мени Ўз фазлингиз билан солиҳ бандаларингиз қаторига кирит!» (Намл, 19).

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

«Эй Раббим! Менга илмни зиёда эт!» (Тоҳа, 114).

Хижрий учинчи асрдан буён барча уламолар ҳадис тўпламларидан олтитаси «сахих» (ишонарли) экани ҳақида якдил бўлишган. Булардан беитаси Имом Бухорий, Имом Муслим, Имом Абу Довуд, Имом Термизий, Имом Насафийга тегишли. Олтинчиси бўлишга эса Имом Доримий, Имом Молик ибн Можжа тўпламлари лойиқдир, дейишган.

ИМОМ ДОРИМИЙ

«Сихоҳи ситта» (олти ишонарли тўплам) дан бирининг мусаннифи, улуғ ҳофиз ва муҳаддис Абу Муҳаммад Абдуллоҳ ибн Абдуррахмон ибн Фазл ибн Баҳром ибн Абдусамад Тамимий Самарқандий Доримий ҳижрий 181 (милодий 797) йили Самарқандда туғилди. Унинг аждодлари Ислоом фотиҳлари сафида олдин Хуросонга, кейин Мовароуннахрга келишган ва Самарқандда муқим яшаб қолишган.

Имом Доримийнинг устозлари кўп эди: Яҳё ибн Ҳаммод, Яъқуб ибн Иброҳим, Абдулваҳҳоб ибн Саид Дамашқий, Абу Бақр Мисрий, Назр ибн Шамийл, Сулаймон ибн Ҳарб, Валид ибн Шужоъ, Саид ибн Омир, Ҳажжож ибн Минҳал, Язид ибн Ҳорун, Жаъфар ибн Авн, Марвон ибн Муҳаммад, Холид ибн Муҳаммад, Муҳаммад ибн Абдуллоҳ Раққоший ва бошқалар.

Имом Доримийдан эса машхур имомлар: Имом Бухорий, Имом Муслим, Абу Довуд, Имом Термизий, Насайй, Аҳмад ибн Ҳанбал, Ҳасан ибн Саббоҳ, Баззор, Зухалий, Абу Заръа, Абу Ҳотим, Умар ибн Муҳаммад, Жаъфар ибн Муҳаммад Фарёбий, Исо ибн Умар Самарқандий ва бошқа муҳаддислар ҳадис ривоят қилишган¹.

Имом Доримийнинг энг машхур асари «Сунани Доримий» – ишонарли ҳадис тўпламларидан бири. Олим Куръони қаримнинг баъзи жузлари-пораларига тафсир, «Би савми мустахаза вал мутаҳаййира» номли фикҳий китоб ҳам ёзган.

Имом Доримийнинг «Сунан»и номи борасида уламолар турли фикр билдиришади. Жумладан, Имом Заҳабий (мил. 1274-1348) каби алломалар уни «Муснад», Алоуддин Муғалтой ибн Қалиж Мисрий (ваф.м. 1261) каби уламолар «Саҳих» дейишган. Аммо ибн Ҳажар Асқалоний, Мисрий, Жалолиддин Суютий таъкидлашганидек, бу китоб ҳадис олимлари орасида «Сунан» номи олган. Ушбу маълумотларга асосланиб айтсак, Имом Доримий асари «Сунан» китобларининг мукамалроғидир.

Имом Доримий хориж сафаридан Самарқандга қайтиб келганидан сўнг унга шаҳар қозиси бўлиб ишлашни таклиф этишади.

Шу боис Имом Доримий бироз муддат Самарқанд козиси бўлади.²

Имом Доримий хижрий 255 йили арафа куни вафот этди.³

Имом Доримий Имом Бухорийнинг устозларидан бири ҳисобланади. Мулла Али Қорий «Мишкот» шарҳида бу ҳақда эслатиб ўтади.⁴

Исҳоқ ибн Аҳмад ибн Халаф бундай дейди: «Бир кун устоз Муҳаммад ибн Исмоил Бухорий хузурларида ўтирган эдик. Шу пайт устозга бир мактуб келтиришди, унда Имом Доримий вафоти хабар қилинган экан. Бу нохуш хабардан устоз чуқур қайғуга ботиб, бошларини қуйи эгдилар. Бир муддатдан кейин бошларини кўтариб, кўзлари ёшга тўлган ҳолда ҳасрату ғамгинлик билан: «Инна лиллаҳи ва инна илайҳи рожиъун» дея, истиржо айтдилар ва: «Сизнинг тирик юришингиз учун барча дўстлар жон фидо қилишга тайёр эдиларку», – деб дуо қилдилар».⁵

Абдуҳалим МУҲИДДИНОВ,

*Имом Бухорий халқаро
маркази манбашунослик
бўлими ходими*

¹ Қ. Маҳмудов, Я. Мансуров. Имом Доримий». Т.: «Тафаккур», «Мовароуннаҳр», 2010, 6-бет.

² Мазкур асар, 6-бет.

³ Шайх Абдуссалом Муборақфурий. «Имом ал-Бухорий». Т.: «Тошкент Ислому университети», 2008, 375-бет.

⁴ Мазкур асар. 373-бет.

⁵ Убайдулла Уватов. «Ўзбекистон – буюк алломалар юрти». Т.: «Маънавият», «Мовароуннаҳр», 2010, 31-бет.

Жиноятнинг олдини олиш мақсадида

10 феврал куни Ғаллаорол туман ҳокимлигида “Одам савдоси ва вояга етмаганлар орасида жиноятчиликнинг олдини олиш” мавзуида йиғилиш бўлди. Унда туман бош имом-хатиби Исомиддин Исломов ва бир қанча мутасадди ташкилот раҳбарлари иштирок этди. Имом-хатиб йиғилганларга мавзуга доир мавъиза қилди.

Хайрли тадбир

11 феврал куни Сурхондарё вилоятининг 97 та жоме масжидида имом-хатиблар “Улуғ зот таваллуд топган кун” мавзуида жума тезиси асосида маърузалар қилишди. Ҳафта давомида “Ҳамкон” жоме масжидида ҳашар уюштирилиб, етмиш тупдан ортиқ мевали кўчат экилди. Вилоят вакиллиги кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилаларга моддий ёрдам кўрсатди.

Баҳор олдидан ҳашар

Ургут туманидаги “Ғавсул Аъзам” жоме масжиди имом-хатиби Тўлқин Исаев ташаббуси билан Ғўс қишлоғининг етмиш фоиз аҳолиси сув ичадиган ариққа ҳашар йўли билан 20 метр узунликдаги қувур ётқизилди. Сел ювиб кетган жойларга шағал тўкилиб, кўчалар текисланди.

ЯХШИ ХУЛҚ – ЧИРОЙЛИ ТАРБИЯ АСОСИ

*Етти фарзанднинг онаси, ўн саккиз набиранинг бувиси
Тўхтаҳон ая Қурбон қизи билан суҳбат*

– Тўхтаҳон ая, фарзандни яхши тарбия қилиш борасида ёш ва бўлажак оналарга нималарни маслаҳат берасиз?

– Фарзанд – улуғ неъмат. Унинг шукри чиройли тарбия бериш билан адо этилади. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Фарзандини ўз ота-онасини севадиган қилиб тарбиялаган кишини Аллоҳ раҳматига олсин” (*Байҳақий*), деб дуо қилганлар. Ота-онасини севган бола уларга эргашади, панду ўғитларига амал қилади. Фарзандга асл, ҳалол лукма бериш, чиройли ва янги кийимлардан ҳам бурун ҳаё, орият, яхши хулқ либосини кийдириш керак.

Бир куни болаларим қўшнининг томорқасидан сўрамай бодринг олишибди. Шу заҳоти қўшниникига ўтдим ва жазо беришини сўрадим. Болалар бошқа бундай иш қилишмади.

Қўшнимизнинг олма дарахти шохлари ҳовлимизга эгилган эди. Отаси раҳматли тўкилган олмаларни териб, қўшнига чиқартирар, розилик бўлсагина, болалар ейишига руҳсат берар эдилар. Бундай ишлар бола кўнглида бировнинг ҳақидан кўрқиш ҳиссини тарбиялайди.

– Демак, тарбияда ибрат муҳим экан...

– Албатта. Болалигимиз қийин даврларга тўғри келган. Отам ёш пайтимиз вафот этганлар (Аллоҳ раҳматига олган бўлсин). Онам Аллоҳнинг марҳамати билан уч кизни вояга етказдилар. Оилаю дала ишлари елкаларида эди. Тўнғич бўлганим учун ёнларига кирдим. Онам раҳматли доим: “Қаноат қорин тўйдиради, болам”, дердилар. Яна Сўфи Оллоёрнинг: “Қаноатким табиби ҳар касалдур, Қаноат аҳлига оғу асалдур”, байтини ҳиргойи қилиб юрардилар. Бўш вақтимиз бўлмас, эрталаб далага кетгунимизча сигир соғиб, нон ёпиб, ҳовли-жойларни тозалашга улгурар эдик. Тушлик маҳали тиккан сўзана,

кашта, калпоқларимизни сотиб, тирикчилик ўтказардик. Кечкурунлари онам Хувайдо, Сўфи Оллоёр, Машрабдан байтлар ўқиб берардилар.

Яна: “Жанда бўлса ҳам, ганда бўлма”, деб тозаликка кўп аҳамият қилардилар. Ямоқ бўлсада, ҳеч қачон йиртиқ ва кир кийим киймасдик. Сингилларим менинг қўйлақларимни кийиб катта бўлишди. Болаларимни ҳам шунга ўргатдим.

Бугун айрим ёш оилаларни – бўлажак ота-оналарни кузатиб хайрон қоламан. Ҳали дунёга келмаган гўдаги учун кийим-кечак, ётоқжой, хатто овқатланадиган идишларигача тайёрлашади. Туғилгач эса, бир ёшга етар-етмас боғчага беришади ёки тарбиячи ёллашади. Ерга тушган нонни “энди еб бўлмайди”, дея боланинг қўлидан олиб, ахлатга ташлашади. Бир мавсум кийилган ё эскирган кийимни яроқсиз деб янгисини олиб беришади...

Исрофнинг ёмонлиги, ҳалоллик тушунчаларини жажжи юракларга ҳар куни сингдириш керак ва бу оилада одатга айланса, камолига етади.

Бугун ҳар соҳа тез ривожланишда. Кўз кўриб, кулоқ эшитмаган кашфиётлар қисқа вақтда

оддий воқеага айланиб қоляпти. Мен билмайдиган техникани 4-5 ёшли набирам тушунади. Бугун билим, ақл майдони кенг. Болалар бизнинг даврдаги каби содда эмас. Демак, замонга қараб, фан-техника ютуқларидан фойдаланиш керак.

Болани оила билан кўпроқ боғлаш лозим, шунда ота-онага, ака-ука, опа-сингилга меҳрли бўлади, топганини яқинларига илинса, ораларидаги муносабат мустаҳкамланади.

– *Ота-онанинг фарзанд ҳаққига қилган дуоси қабул бўлади дейилган...*

– Шундай, лекин боласини ёмон дуо қиладиган ёки ҳайвон номлари билан чақирадиган оналар ҳам бор. Қарғиш қақшатади. Бу иш ёмонлигини уқтирмакчи бўлсангиз, "Ҳа, энди, жаҳл келганида, ақл кетади-да", дейишади. Инсонни разил қиладиган нарсалардан бири ғазаб-жаҳлдир. Нафсни бундай касофатдан тозалаш чорасини кўриш керак.

Расулуллоҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига бир одам келиб: "Менга насиҳат қилинг", деди. Расулуллоҳ: "Ғазабланма", дедилар. У одам яна насиҳат қилишларини сўради. Расули акрам яна: "Ғазабланма", дедилар. У яна такроран насиҳат қилишларини сўради. Бу сафар ҳам: "Ғазабланма", дедилар. Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) сўзлари ибрат. Оғиздан чиққан ҳар бир гапнинг ҳисоби бўлади. Бола учун айтилаётган сўзлар дуодир. Масжидул Ҳаром имоми Абдурахмон Судайсий болалигида шўх бўлган экан. Онаси унинг яхши ишига ҳам, ёмон ишига ҳам: "Каъбага имом бўлгур", деб дуо қиларкан. Ниятнинг яхшилигини қаранг!

"Насиҳат кўп чўзилса, бездиради", деган нақл бор. Гапимнинг хулосаси – чиройли тарбия машаққатлар билан, қанча роҳату ҳаваслардан воз кечиш эвазига шаклланади, камолига етади.

Зебунисо ҲУСАЙН
суҳбатлашди.

Зеб-зийнат, қиммат тақинчоқлар – аёлларга хос безак. Улар тилла ва кумушдан ясалгани боис қиймати маълум миқдорга етса, закоти чиқарилади. Бу масала ҳақида саволлар кўп. Аёлларимиз ўзларига тегишли бу масалани яхши тушуниб, амал қилишса, савобни ва кўнгили хотиржамлигини қозонишади.

ТАҚИНЧОҚЛАР ЗАКОТИ

Амр ибн Шуайб отасидан, у бобосидан ривоят қилади: «Бир аёл Пайғамбарнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ҳузурларига келди, ёнида қизи, унинг қўлларида йўғон-йўғон тилла билагузуклари бор эди. Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): "Буларнинг закотини берасизларми?" дедилар. "Йўқ", деди аёл. "Аллоҳ таоло қиёмат куни буларнинг ўрнига оловдан икки билагузук тақиб қўйиши сени хурсанд қиладими?" дедилар. Шунда қиз икковини ҳам ечиб Пайғамбар (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) олдиларига қўйди ва: "Бу иккиси Аллоҳ ва Унинг Расули учун", деди ("Сунан" эгалари ривоят қилишган).

Ҳадиси шарифдаги саҳобиянинг тақвоси, сахийлиги унинг бу дунё тақинчоқларидан кўра охираат зийнатини устун қўйганини кўрсатади.

Умму Саламадан (розийаллоҳу анҳо) ривоят қилинади: «Мен оёғимга тилла халхал тақар эдим. "Ё Расулуллоҳ, бу канз (жамғарма)ми?" деб сўрадим. У зот: "Закоти адо қилинишга етган нарсанинг закоти берилса, канз бўлмайди", дедилар» (Абу Довуд, Ҳоким саҳиҳ дейишган). Бу ривоятдан тақинчоқлар қиймати нисобга етганида закотини бериш кераклиги маълум бўлади.

Турли буюмлар, идишлар таркибидаги тилла ва кумуш нисоб миқдоридан бўлса, уларнинг закотини ҳам бериш фарздир.

Эркактарнинг тилла ва кумуш асбобларидан ҳам закот берилади.

Ҳанафий мазҳабимизда аёллар тилла тақинчоқлари саксон беш граммга етса, кумуш тақинчоқлари беш юз тўқсон беш граммдан ортиқ бўлса, улар қийматининг икки ярим фоизи миқдоридан закот берилиши айтилган.

Фазлиддин СУВОНОВ,

Тошкент Ислоҳ институти ўқитувчиси

Тўққизинчи-ўн иккинчи асрлар Шарқда Илк Уйғониш даври бўлди. Бу даврда илм-фан, маориф, ишлаб чиқариш, савдо-сотик, меъморлик ва бошқа соҳалар мисли кўрилмаган даражада юксалди. Тараққиётга катта ҳисса қўшган ўлкалардан бири Андалус эди. Бу ҳақда мутафаккир Салоҳ Камолнинг «Мусаввар тарихи Ислом» асарида батафсил маълумот берилган.

умавийлар даврида, Абдумалик замонида фатҳ этилган эди. Ва шул кундан буён умавия давлатининг бир вилояти аббосийлардан Абдуллоҳ Саффоҳга мағлуб бўлгач, ҳукумат умавийлар қўлидан чиқиб, аббосийлар қўлига ўтди... Аббосийларнинг умавийларга қилган зулмларидан аччиқланиб, Андалус муслмонлари Аббосия давлатини тан олмай қўйди. Ўзларига мустақил бир

АНДАЛУСДА ИЛМ-ФАН ВА МАДАНИЯТ

Ҳозирги Испания ва Португалия ҳудуди, яъни, Пиреней ярим ороли қадимда «Андалус» деб аталган. Араб салтанатининг бир қисми бўлган бу ҳудудда саккизинчи-ўнинчи асрларда кучли ва адолатли бошқарувга асосланган давлат пайдо бўлди. Андалусдаги тараққиёт ўз вақтида Оврупага ҳартомонлама таъсир қилди. Ислом маданияти ва илм-фани ютуқлари Ғарб мамлакатларига асосан шу ҳудуд орқали ёйилди.

Андалус 711 йили фатҳ этилиб, бу ерда муслмонлар давлати қарор топган эди. Бу ҳақда «Мусаввар тарихи Ислом» асарида қуйидаги маълумотлар бор: «Андалус қитъаси

ҳукумат тузишга қарор бердилар»¹. Ва бу мустақил давлат 750 йили қарор топиб, «Қуртуба салтанати» номи билан машҳур бўлди. Унда ўн тўрт раҳбар ҳукмронлик қилди.

Андалус ҳукмдорлари ҳам илм-фанга ҳомийлик қилган, ўзлари диний ва дунёвий илмлардан хабардор эди. Уларнинг саройлари илм аҳли билан доимо гавжум, мунтазам илмий мажлислар, мунозаралар ўтказилар эди. Бу давраларда ҳукмдор ва амалдорларнинг фарзандлари ҳам иштирок этарди.

Андалуснинг биринчи ҳукмдори Абдурраҳмон (756-788 йиллар)

дастлаб ички низоларни бартараф этиб, Франция қироли Пипин ва бошқа ташқи душманлар ҳужумини қайтарди. Тинчлик қарор топгач, мамлакатни ислоҳ қилишга киришди. Олдин уни олти вилоятга бўлиб, уларни мунтазам йўллар билан пойтахт Қуртуба шаҳрига боғлади. Каналлар, сув йўллари қаздирди. Юрт обод бўлди. Қуртуба ва бошқа шаҳарларда катта-катта мадраса ва масжидлар, касалхоналар қурилди. Абдурраҳмон Андалусни душманлардан ҳимоя қилиш учун қалъа ва истеҳкомлар барпо эттирди. Юрт мудофааси ва тижорат учун кемалар ясади.

Ҳишом ибн Абдурраҳмон ҳам отаси каби мамлакатни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш йўлидан борди. Илм ва маориф ривож учун кўп ишлар қилди. Бу ҳудудда бошқа миллат ва халқлар ҳам бемалол яшар эди.

Андалуснинг тўртинчи ҳукмдори Абдурраҳмон Иккинчи ибн Ҳишом (821-850 йиллар) ғоят илмли одам бўлиб, саройи ҳар вақт олим ва уламолар билан тўла эди. Ҳар куни илмий мажлислар, турли масалалар бўйича мунозаралар бўлар эди. Салоҳ Камол ёзишича, Шарқу Ғарбдаги Исломи мамлакатлари ичида Абдурраҳмондан инъом-эҳсон кўрмаган бирор илм аҳли қолмаган эди. Бундан ташқари, Абдурраҳмон Андалусда мунтазам почта хизматини ташкил қилди ва пойтахтга келадиган янги йўллар қурдирди. Бу Оврупадаги дастлабки почта тизими экани манбаларда таъкидланган.

Саккизинчи ҳукмдор Абдурраҳмон Учинчи ибн Муҳаммад (913-962 йиллар) даврида Андалуснинг ривож янада юксалди. Қуртуба жаҳоннинг энг ривожланган, чиройли шаҳарларидан бирига айланди. Шаҳар яқинида меъморий жиҳатдан жуда ноёб «Мадинат уз-Заҳро» саройи барпо этилди. Саноат ва тижорат ҳам тараққий этиб, Оврупа бозорларида Андалус моллари катта шуҳрат топди.

Турли юртлардан келган сайёҳлар Андалусдаги тараққиётдан ҳайратда қолишди. Мамлакат мадрасаларида туб жой аҳоли фарзандларидан ташқари минглаб оврупалик талаба турли фанлардан таҳсил олган эди. Натижада, илм-фан ютуқлари кенг ёйилди. Шу орқали Мусо Хоразмий, Беруний, Форобий, Ибн Сино, Фарғоний каби Шарқ олимларининг илмий кашфиётлари, асарлари Оврупага кириб келди ва то XVII–XVIII асрларга қадар Ғарб университетларида дарслик сифатида ўқитилди.

Абдурраҳмон ибн Муҳаммад даврида Қуртубада Оврупада биринчи саналган тиббиёт мактаби очилди.

Тўққизинчи ҳукмдор Ҳаким Иккинчи даврида (962-976 йиллар) илмга рағбат янада ошди.

Сўнги ҳукмдорларнинг узоқни кўзламай олиб борган сиёсати натижасида ўзаро низолар кучайди. Шунингдек, шимолдан Оврупа давлатларининг узлуксиз уюштирган

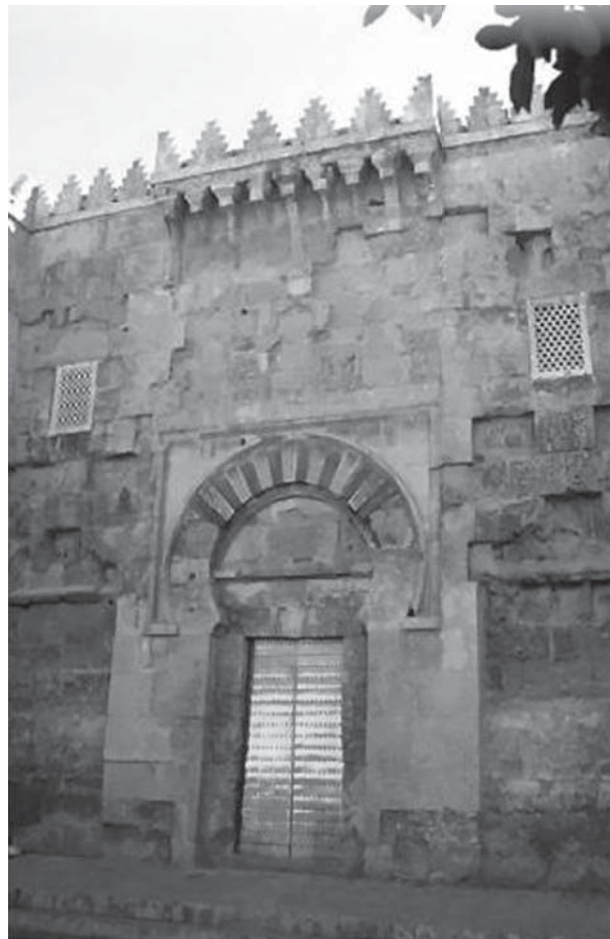
ҳужумлари оқибатида Қуртуба салтанати ўн биринчи аср бошларида парчаланиб, мамлакат Ғарб саркардаларининг талончилик майдонига айланиб қолди. Бу эса ижтимоий ҳаёт ва илм-фаннинг издан чиқишига сабаб бўлди. Аста-секин мусулмонлар бу ерлардан ҳайдаб чиқарилди ва Андалус ўрнида Орагония, Кастилия ва Португалия қиролликлари ташкил топди.

Хуллас, қарийб уч аср давом этган Андалус Уйғониш даврида мусулмон илм-фани ва маданияти Оврупага кириб борди, қитъа тамаддунига катта туртки берди.

Равшанбек ТЕМИРОВ,

Тошкент Исломи университети аспиранти

¹Салоҳ Камол. «Мусаввар тарихи Исломи», 1-жуз. Қозон. «Умид», 1913. 22-бет.

МАЛДИВ РЕСПУБЛИКАСИ

Жуғрофий ўрни. Осиё жанубида, Ҳинд уммонининг Ҳиндистонга яқин ерида сочилиб ётган икки мингдан ортиқ оролдан ташкил топган. Улардан икки юзта-сидагина одам яшайди.

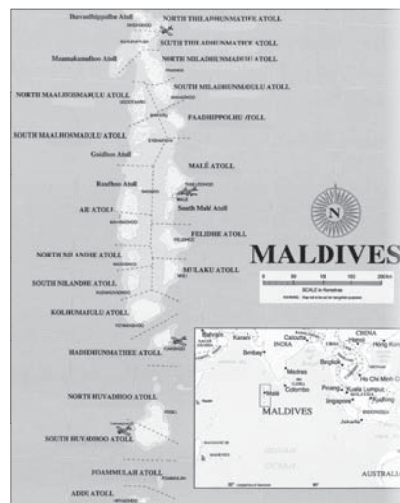
Тарихи. Олимлар маълумотларига кўра, айрим оролларида минг йиллар олдин ҳам одамлар яшашган. Тахминан милoddан олдинги беш юзинчи йилларда бу ерга Ҳиндистон ва Цейлондан, кейинчалик – ўрта асрларда Жанубий Ҳиндистон,

Майдони: 298 кв. км.
Аҳолиси: 294 минг киши (2009 й).
Пойтахти: Мале шаҳри.
Тузуми: республика.
Давлат бошлиғи: президент.
Маъмурий тузилиши: 20 та ороллар гуруҳидан иборат.
Пул бирлиги: малдив рупияси.

Африка ва Фарбий Осиёдан одамлар келиб ўрнаша бошлашди. Бешинчи-еттинчи аср-

ларда араблар ва форслар ҳам кўчиб келишди. Ана шу халқлар ҳозирги малдив маданиятининг шаклланишида сезиларли хизмат қилишди.

1558 йилдан бошлаб мамлакатни аввал португаллар, сўнг 240 чақирим наридаги Цейлонда (ҳозирги Шри Лан-

ка) ўрнашиб олган голландлар, 1887 йили эса инглизлар эгаллаб олишди. Англия мамлакатни то у мустақилликка эришгунича таъсир доирасида ушлаб турди. Шу давр ичида Малдив мухториятни қўлга киритиб, ички масалаларни ўзи ҳал қилар, ҳокимиятни Британия тайинлаган султон бошқарар эди. 1948 йили Цейлон мустақилликка эришганидан кейин Англия Малдив султони билан мудофаа бўйича шартнома тузди. Ташқи сиёсат масалалари ҳам инглизлар ихтиёрида эди. 1953 йили султонлик тугатилди, аммо бир йил ўтмай, яна қайта тикланди.

Малдив 1965 йили мустақилликка эришди. 1968 йилги Янги Конституцияга биноан

Малдив президентлик республикаси деб эълон қилинди ва 1982 йили Британия Ҳам-жамиятига аъзо бўлиб кирди. 1976 йилдан буён Қўшилмаслик ҳаракатида иштирок этиб келади.

Иқтисоди. Бу мамлакат иқтисодининг асосини балиқ овлаш ва уни қайта ишлаш ҳамда сайёҳларга хизмат кўрсатиш ташкил этади. Малдив саноати унча тараққий этмаган, кийим тикиш, ҳунармандчилик, совға буюмлар тайёрлаш, мева консервалаш, қайиқ ясаш бирмунча ривожланган. Қишлоқ хўжалиги ҳам султ тараққий қилган, асосан кокос ёнғоғи, банан, сабзавот, мева, ширин картошка етиштирилади. Чорва ҳайвонлари деярли боқилмайди. Чет элларга фақат балиқ ва почта маркалари сотади. Четдан нефт маҳсулотлари, озиқ-овқат, кийим, саноат ва истеъмол моллари келтиради. Тайланд, Британия, Сингапур, Шри Ланка, БАА, Малайзия, Ҳиндистон билан савдо алоқаси ўрнатилган.

Аҳолиси. Аҳолининг кўпчилиги Жанубий Осиё ва Яқин Шарқдан кўчиб келганлар бўлиб, унинг этник таркиби ҳиндлар, сингаллар, араблар ва покистонликлардан иборат. Кейинги йилларда мамлакатдан кўчиб кетаётганлар сони аҳолининг табиий ўсишига қараганда кўпроқ бўлаётир. Чунки жами аҳолининг ўн олти фоизи қашшоқликда ҳаёт кечиряпти. Уларнинг ёзуви ўн еттинчи асрдан буён араб-форс тиллари имлосига асосланган. Дивехи (малдив) тили давлат тили саналади, маълумотли кишилар инглиз ва араб тилларини ҳам яхши билади.

Дини. Малдив оролларида Ислом ҳижрий еттинчи-саккизинчи асрларда тарқала бошлади, бунгача аҳоли буддавийликка эътиқод қилган. Ислом мамлакатнинг расмий дини деб эълон қилинган, аҳолисининг тўқсон беш фоизи мусулмонлардир. Одам яшайдиган барча оролларда масжид бор, улардан энг каттаси мамлакат пойтахти Маледа 1984 йили қурилган Ислом маркази таркибига кирувчи жоме бўлиб, у Осиёдаги энг гўзал ибодатхона саналади. Малдив Республикаси Ислом конференцияси ташкилотига аъзо.

Аҳмад ТУРСУН
тайёрлади.

КЎЗДАН ЙИРОҚ – КЎНГИЛДАН ЙИРОҚМИ?

Онам раҳматли: “Биров сенга иш буюраётганида, кўзига қараб тур”, деган гапни кўп қайтарардилар. Ҳатто ниманидир олиб келишни айтсалар, биз ўшани тополмай юрсак, “Сен олдин кўзимга қарагин”, дердилар. Кейин излаганимизни кўзлари билан кўрсатган жойдан топардик.

“Меҳр – кўзда” деган ҳикматнинг маъноси жуда кенг. Инсон маънавий эҳтиёжлари изҳорини ҳам, уларга етиш истагини ҳам сўзлардан кўра кўзлар тўқис ифодаласа керак.

...Ҳозир кўп хонадонларда оила аъзолари тўпланиб ўтирганида уйнинг бир бурчагидаги телевизор доим ёниб туриши одатий ҳолга айланган. Худди кунгабоқар қуёшга қараганидек, ўтирганларнинг боши телеэкран

томонга ўгирилган. Гап-сўзлар ҳам асосан кино қаҳрамонлари тақдири билан боғлиқ. Ёлғон тўқималар асосига курилган чет эл сериаллари узундан-узок. Улардаги ибосиз хатти-ҳаракатлару муносабатлар каттаю кичик орасида бемалол муҳокама бўлаверади.

Бир момо билан суҳбатлашиб қолдик:

– Онажон, чет эл сериалларини ҳам кўрасизларми? – деб сўрадим.

– Ҳа, кўрамиз.

– Кимлар билан?

– Ҳаммамиз...

– Баъзида сал беҳаё жойлари бўлади, унда нима қиласизлар?

– Э-э, биз чиқиб кетамиз, болалар кўраверади, – дедилар момо.

Тўғри, барча оиладаги тартиб-қоида бир қолипга

тушмайди. Аммо юқоридаги каби ҳолатлар ҳам кам эмас.

“Экканингни ўрасан!” ҳақиқатига таяниб, танамизга ўйлаб кўрайлик. Агар ёш болаларимиз телеэкранларда намойиш қилинаётган ҳаёсиз лавҳаларни бемалол томоша қилишса, бу ҳақдаги баҳсу мунозараларга ҳам кўшилиб кетаверишса, сериал қаҳрамонларига тақлид қилишса, демак, биз катталар уларга бу ишларнинг одоб доирасига сиғмаслигини, яхши эмаслигини англаб билишимиз...

Нонушта, тушлик, оқшом пайтлари тўпланиб телевизорга термулишнинг салбий оқибатини чуқурроқ ҳис этишимиз учун болалик йилларимизга ҳаёлан қайтмоқчиман. Дастурхон атрофида ҳамма жам бўлиб, ота-оналаримизнинг сўзлари, кўзлари меҳридан бахтиёр, уларнинг панду насихатларига ихлос билан кулоқ тутардик, ибратли ҳикоят, ривоят, эртақларини интиқлик билан кутардик. Бир-бирини ҳурмат билан тинглаб, ўтирганларнинг ёши ва мавқеи, истагу тақлифларига қараб сўз навбати айланадиган бундай давраларда ёшлар муомала маданиятини ўрганишарди.

Ота-оналаримиз бизнинг юз-кўзларимизга синчков нигоҳ солишарди. Шу қарашда болаларининг ҳар ҳолларидан огоҳ бўлишаркан! Яна муҳими, улар чиройли ўтириш, одоб билан овқатланиш, нон ва таомга ҳурматда бўлишни дастурхон атрофида ҳам ўргатишарди. Ҳар бир яхши ишимиз, мактабда олган яхши баҳомиз учун ўша кунидек рағбатлантиришарди. Қандайдир моддий совға билан эмас, бошимизни силаган қўлларининг ҳарорати, юракдан чиққан гап-сўзлари ва айниқса меҳр-муҳаббат тўла кўз қарашлари энг олий мукофот бўларди.

Менинг адбиётга, шеърятга қизиқишим жуда ёшлик пайтларимдан оқшомлари дадам ўқиган Фузулий, Навоий, Машраб, Аҳмад Яссавий ғазалларини тинглашдан бошланган.

“Кўздан йироқ – кўнгилдан йироқ” деб бежиз айтишмаган. Қалблар кўзгуси бўлган кўзларимиз нури, муҳаббати ҳам умр каби ғанимат. Ота-онасининг кўзларидан уларнинг дилида нималар кечаётганини англайдиган, шунга қараб чиройли муносабат кўрсатадиган фарзандни тарбиялаган саодатманд инсонлар нақадар бахтли. Бу бахтга эришиш учун эса қалбимиз, кўзларимиз нури, муҳаббатини ўтқинчи, бемаъни, кўнгилхуши томошалару давраларга эмас, Аллоҳ розилиги йўлида ўғил-қизларимизнинг тарбиясига бағишлайлик.

Мухтарама УЛУҒ
МУҲАММАДХОН қизи

ПАНОҲ СЎРАШ

Шайтон кибри, итоатсизлиги сабаб Аллоҳ таолонинг даргоҳидан қувилди ва инсонларни ибодатдан чалғитиб, йўлдан оздиришга қасд қилди. У Одам (алайҳиссалом) болаларининг олдидан, ортларидан, ўнг ва сўл томонларидан келиб, уларни васваса қилишга қасам ичган. Бу ҳақда Аъроф сурасининг 17-оятда баён қилинган.

Шайтоннинг ёмонлигидан фақат Аллоҳ таоло паноҳида сақланиш мумкин. Бунинг учун “тааввуз” калимасини айтиш, яъни “Аъзу биллаҳи минашшайтонир рожим” (“Қувилган шайтоннинг ёмонлигидан асрашини Аллоҳ таолодан сўрайман”), дейиш лозим.

Куръон ўқишдан олдин тааввуз айтиш мустаҳабдир. Аллоҳ таоло: **«Қачонки Куръон ўқисангиз, албатга, кувғин этилган шайтон (васвасаси)дан Аллоҳ паноҳ беришини сўрангиз!»** (Наҳл, 98), деб буюрган. Намоз ичида Куръон ўқишдан олдин тааввузни айтиш суннатдир.

Уламолар, барча ишлар олдидан тааввузни айтиш зарур, дейишган. Тааввуз сув ўтти ўчиргани каби ғазабни сўндиради. Ушбу калимани айтиш билан инсон ўзининг ожиз эканини ҳам англаб етади.

Ривоятлардан бирида икки киши жанжаллашаётганида Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): «Мен бир калима биламан, агар уни бу кишилар айтганларида эди, ўрталаридаги ғазаб босиларди», дедилар ва: “Аъзу биллаҳи минаш шайтонир рожим”ни айтдилар, дейилади.

Куръони каримда: **«Агар сизни шайтон васвасага тутмоқчи бўлса, у ҳолда Аллоҳ таолодан паноҳ сўранг! Зеро, У Эшитувчи ва Билувчи (зот)дир»** (Фуссилат, 36), дея марҳамат қилинади.

Юлдуз КОМИЛОВА
тайёрлади.

Атрофимизда кечаётган ҳодисалар, жараёнлар хилма-хил сабабларга боғлиқ эканини биламиз. Жумладан, террорчи гуруҳлар, адашган оқимлар ҳам турли ҳудудларда турли омилларга таяниб иш кўришади. Ушбу мақола муаллифи бузғунчи тоифалар фаолиятининг ана шундай омилларидан бирини тадқиқ этиб, бизни огоҳликка чақиради.

МУТААССИБ ТУЗИЛМАЛАР ҒОЯЛАРИНИНГ ТАРҚАЛИШ ОМИЛЛАРИ

Террорчиликнинг глобаллашув жараёни, яъни, макондан-маконга тарқалишида дунё мамлакатларида юзага келган ижтимоий-иқтисодий аҳволнинг таъсири сезиларлидир. Агар иқтисодий глобаллашув замирида жаҳон ҳамжамияти давлатлари иқтисодий алоқаларининг байналмилаллашуви ётган бўлса, уюшган жиноятчиликда ҳам глобаллашув ўзига хос кўринишда намоён бўлмоқда. Хусусан, халқаро кўпорувчилик ва террорчи ташкилотлар "хуфёна" иқтисодиёт базасини яратиш йўлида ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйишган.

Шунингдек, мутаассиб гуруҳларнинг ҳаётий қийинчиликларга учраган, жамиятда етарли эътиборга эга бўлолмаган кимсаларни ҳам асосий нишон қилиб олишлари уларнинг ўз сафларини тўлдиришда кўп қўллайдиган маккорона усулларида биридир. Шубҳасиз, баъзи хориж мамлакатларида аҳолининг қашшоқлашуви кўпорувчилик ғояларининг ёйилишига туртки бўляпти. Яъни, террорчиликни озиклантирувчи асосий омиллардан бири ҳам жамиятнинг етарли даражада ижтимоий ҳимояланмаганидир, деб хулоса қилиш ўринлидир.

Шунингдек, террорчи гуруҳларнинг жамият ичида "илдиз" отишига баъзи чет мамлакатларда аҳолининг саводхонлик

(маълумот) даражаси пастлиги ҳам сабаб бўлмоқда, жаҳолат янада кучайишига замин ҳозирламоқда. Қўшни Афғонистон ҳудудида чорак асрдан зиёд давом этаётган фуқаролар уруши боис дунёдаги террорчи гуруҳлар у ерда макон куриб олишди. Аҳвол шу даражага етиб бордики, бу ҳудудда гиёҳванд моддалар етказиш бўйича дунё "рекорди" қайд этилди. Бунга, албатта, террорчи, кўпорувчи кучларнинг аҳоли ўртасида "номусулмон мамлакатларга наркотик моддаларни сотиш "кофир"ларга қарши муқаддас уруш", дея олиб борган тарғибот ишлари самараси ўлароқ эришилди. Асрлар давомида савлат тўкиб турган меъморий ёдгорликлар айнан шу кучлар ҳокимият тепасида турган даврда яқсон қилинди.

Ҳозирда ушбу тоифалар турли чет эллар аҳолиси ўртасида табақалашув, ишсизлик каби муаммолардан "унумли" фойдаланишяпти. Қуйи табақа вакиллари яшаш учун зарурий маблағни топиш йўлида уларнинг тузоқларига очиқданочиқ илиниб қолишяпти. Судан, Жазоир каби давлатларда кечган фуқаролар уруши мамлакатда қашшоқлашув ҳамда кинғир мақсадли "ҳомийлар"га эга бўлган экстремистлар фаолияти кучайишига олиб келди.

ЗИЁН КЎРГАНЛАРДАН БЎЛМАНГ

Таъкидлаш керак, террорчилик, кўпоровчиликнинг пайдо бўлиши ва ривожланишига сабаб бўлган омиллар ичида мафкуравий бўшлиқнинг таъсири алоҳида ўринга эга. Мутаассиб кучлар ушбу омилдан, яъни жамият аъзоларининг етарли мафкуравий иммунитетга эга бўлмаганидан унумли фойдаланиб, уларнинг қалби ва онгига таъсир кўрсатишга уринишади. Зеро, ғоявий заифлик ва мафкуравий беқарорлик миллат бирдамлиги ва давлатнинг қудратига путур етказди, унинг тараққиётини орқага суриб юборади.

Адолат юзасидан шуни эътироф этиш керак, диний мутаассибликнинг "илдиз отиши"га соф диний зиддиятлардан кўра, ижтимоий, сиёсий ва иқтисодий муаммоларнинг ўз вақтида ҳал қилинмагани кўпроқ сабаб бўлади. Президентимиз Ислам Каримов ўзининг бир қатор асарларида дин омилини таҳлил қилар экан, унинг жамият ҳаётининг бир қисми экани, ижтимоий ҳаётнинг бошқа соҳалари билан муқаррар муносабатда бўлгани, уларга таъсир кўрсатгани ва ўзи ҳам бошқа соҳаларнинг таъсирига дуч келганини таъкидлайди. Шу боис Юртбошимизнинг "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" асарида "ҳозир мавжуд бўлиб турган диний тартибларнинг кўпчилиги ижтимоий-иқтисодий, сиёсий бурилишлар, тангликлар даврида шаклланганлиги бежиз эмас", деб уқтирилади.

Абдуманнон КАРИМОВ,
Имом Бухорий номидаги Тошкент
Ислам институти проректори

Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам): «Сизлардан олдин ўтган халқлар орасидан жароҳатли бир киши қийналганида, пичоқ билан кўлини кесиб, қонсизликдан ўлди. Аллоҳ таоло: "Ушбу бандам ўз жонини чиқаришга уринди. Мен жаннатни унга ҳаром қилдим", деди», деганлар (*Имом Бухорий*).

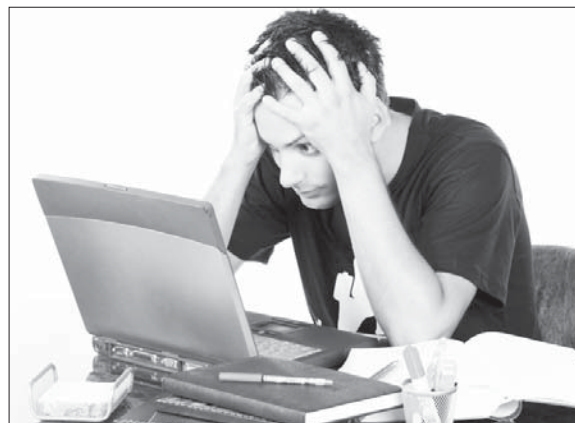
Қуръони каримда: «**Дарҳақиқат, (Биз) Одам фарзандларини (азиз ва) муқаррам қилдик...**» (*Исро, 70*), дея марҳамат қилинади. Шундай экан, ҳеч бир инсон ўзига ҳам, атрофидаги кишиларга ҳам жабр қилиши ва озор етказиши мумкин эмас. Кишининг ўз жонига қасд қилиши улкан гуноҳдир. Ибн Сирин (рахматуллоҳи алайҳ): "Ўзини ҳалокатга ташлаш Аллоҳ таолонинг раҳматидан умидсизлик белгисидир", — дейди. Қуръони каримда: "**...ўзларингизни (бир-бирингизни ноҳақ) ўлдирмангиз! Албатта, Аллоҳ сизларга раҳм-шафқатлидир**" (*Нисо, 29*), дейилган.

Ўз жонига қасд қилиш Аллоҳ таолонинг қазою қадарига рози бўлмаслиқдир. Ҳадисларда, ким ўзини нима билан ўлдирса, дўзахда у шу нарса билан азобланиши баён қилинган.

Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бизларни огоҳлантириб, бундай деганлар: "Аллоҳ таоло хоҳласа, ширк келтирган ва қасддан бир мўминни ўлдирган одамнинг гуноҳидан бошқа ҳамма гуноҳларни кечади" (*Абу Довуд ва Насаий*).

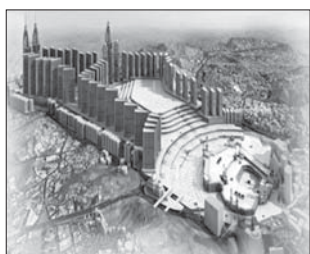
Бундан ширкка кетган, ўзига зулм қилган ёки бошқа бировни ўлдирганлардан узр қабул қилинмаслиги маълум бўлади. Ҳатто бундай жирканч ишларни ўйлаб, қасдланиш ҳам гуноҳ. Ҳаёт синовларига сабр қилмай, ўзини ўлдиришга уринишни уламолар Аллоҳ таолога исён қилиш деганлар. Хабарларда уларнинг охирадта оғир азобларга йўлиқишлари айтилган.

Жозиба ЖАМИЛОВА,
Тошкент Ислам институти 4-босқич талабаси

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

Макка шаҳри ривожини учун

“Саудия Арабистони ҳукумати Макка шаҳрини ривожлантириш учун юз миллиард риёл ажратди”, деб хабар беради “Saudi Gazette”. Ушбу маблағ ўн йил давомида бир қанча меҳмонхона,

савдо марказлари, Мино, Арафот, Муздалифа водийларида ҳожилар учун қўшимча чодирлар, темирйўллар қуриш учун сарфланади. “Уч йилдан сўнг Макка шаҳри ўн миллион ҳожига хизмат кўрсатиш имкониятига эга бўлади”, дейди ҳукумат вакили Усома Бадр.

Ҳозир шаҳарда ҳар йили икки миллиондан ортиқ киши ҳаж ибодатини адо этмоқда.

Мусулмон мусиқачи совриндор бўлди

Қўшиқчи Моҳир Заиннинг “Thank You Allah” (Шукр, Аллоҳ) мусиқий тўплами саккизта соврин олиши катта шов-шувларга сабаб бўлди. У 2010 йил яқунларига кўра, Малайзиядаги “Энг

кўп сотилган тўплам” номини олди.

“Warner Music Malaysia” компанияси расиси Хермонд Ченг Моҳир Заинга совринни топширар экан, бу сўнгги ўн йил ичида Малайзиядаги энг кўп сотилган мусиқий тўплам эканини айтди.

“Islam News” интернет сайти хабарига кўра, Моҳир Заиннинг биринчи овоз ёзиш студияси – “Awakening Records” билан ҳамкорлиги

муваффақиятли чиққан. У айна дамда “Facebook” ижтимоий тармоғи аъзоларининг энг севимли мусулмон қўшиқчисидир, тармоқда унинг миллиондан кўп мухлиси бор.

Ҳиндистонда энг йирик масжид

Ҳиндистондаги энг йирик жоме масжиди Керала штатининг Кожикод шаҳрида бунёд этилади. У Ҳиндистон подшоҳи Шох Жаҳон (XVII аср) Дехлида қурдирган Марказий жоме масжидидан ҳам катта бўлади – 250000 квадрат фунт майдонни эгаллайди. Масжид шаҳарнинг Исломни ўрганиш олийгоҳи, Маълумот-технологиялар маркази, тиббиёт ва муҳандислик коллежлари жойлашган “Markaz Knowledge City” номли қисмида қурилади.

“Масжид худудида намозгоҳдан ташқари Ислом илмлари кутубхонаси, анжуманлар зали, компютерлар хонаси ва уч гектардан мўлроқ майдонга эга боғ ҳам барпо этилади”, дейди “Markazu Ssaqafathi Ssunniyu’a” хайрия ташкилоти раҳбари Абу Бакр Аҳмад. Меъмор Риёз Муҳаммад айтишича, масжид икки йилда қуриб битказилади. Бир вақтнинг ўзида йигирма беш минг одам сиғадиган масжид қурилишига тўрт юз миллион хинд рупийи сарфланади.

Дўстликни асраш керак

Олмония католик черкови руҳонийи Роберт Соллитс «German Press Agency» мухбири билан суҳбатда мамлакат насронийларини огоҳликка ва мусулмонларга қарши тар-

ғибот-ташвиқотчилар ҳийласига учмасликка чақирди. Асрлардан бери тотув яшаб келаётган насронийлар ва мусулмонлар ўртасида дўстликни асрашга ундаб: “Биз

олдин ҳам бундай номаъқулчиликларга қарши бўлганмиз. Эндиликда ҳам бундай ҳолатларга қарши турамыз”, деди.

Бундан олдинроқ мамлакат президенти мусулмонлар ҳам насронийлар каби Олмониянинг фуқаролари экани, турли дин вакилларининг тинч-тотув яшаши хавфсизлик ва тараққиёт гарови бўлишини таъкидлаган эди.

Яқин Шарқ мамлакатлари Угандага

Уганда ҳукумати Яқин Шарқдаги уч мамлакат банкларидан мамлакатга сармоя кириштиш таклифини олди. “Бу банклар Угандадаги бирор банкни сотиб олишлари ёки бошқа шундай банк очишлари мумкин”, дейди Уганда марказий банки масъул ходими Грейс Стюарт.

Ушбу сармоялардан самарали фойдаланиш учун бир қанча мутахассис ҳозир Индонезияда малака ошироқда. Ўттиз миллионли Уганда аҳолисининг ўн икки фоизини мусулмонлар ташкил этади. “Ушбу лойиҳа юртимиз аҳолисида катта қизиқиш уйғотмоқда. Биз бу истак амалга ошишига ёрдам берамиз”, дейди Грейс Стюарт.

Мукофот берилди

Британия Ислом мажлиси аъзоси Ризо Анжам энг катта ва шарафли “Кўприклар биноси” мукофотини олди. У бунга дунё микёсида инсон ҳуқуқлари бўйича ва Британияда ижтимоий осойишталикни таъминлаш борасида олиб борган улкан хизматлари учун сазовор бўлди.

Бундан олдинроқ мамлакат президенти мусулмонлар ҳам насронийлар каби Олмониянинг фуқаролари экани, турли дин вакилларининг тинч-тотув яшаши хавфсизлик ва тараққиёт гарови бўлишини таъкидлаган эди.

Жавобгарлик кучайтирилиши керак

Россия Федерацияси Президенти Дмитрий Медведев миллий ё диний зиддият кўзгаш ниятида содир этилган жиноятларни кўриб чиқишда тегишли идоралар уларнинг хавфлилик даражасини ҳисобга олиши зарурлигини таъкидлади.

“Миллатлар ва динлараро душманлик оловини ёқишга уринишлар учун жавобгарликни кучайтиришимиз керак”, деди Президент.

Мусулмонлар ижобий таъсир кўрсатмоқда

Буюк Британиянинг “The mail on Sunday” газетасида Лорен Бутнинг Эссекда ўтган анъанавий Ислом конференциясидаги нутқидан парча берилди. “Мусулмонлар Британияга жуда яхши таъсир кўрсатяпти. Уларнинг сони мамлакатда бундан ҳам ортишини истардим”, деган эди Бут хоним. Лорен Бут Буюк Британиянинг собиқ бош вазири Тони Блэрнинг қайинсинглисидир.

Ўтган йили Ислом динини қабул қилган 44 ёшли бу аёлнинг сўзларига кўра, мусулмон бўлгач, уйда ҳам, иш жойида ҳам илгарилашга эришди.

Ичкиликхўрлик оқибатида

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотларига кўра, дунёдаги ўлимларнинг деярли тўрт фоизига спиртли ичимликларни истеъмол қилиш сабаб бўляпти. Бу бало одамларнинг умрига зомин бўлишда ОИТС, сил ва урушдан ҳам юқори ўринда.

Бу иллат, айниқса, ривожланган мамлакатларда касаллик даражасига етган. Даромадларнинг ошиши майхўрликнинг авж олишига олиб келмоқда. Россияда ҳар бешинчи ўлим маст қилувчи ичкилик билан боғлиқ.

Дунёда ҳар йили икки ярим миллион одам айни шу иллатдан ўлим топади. Жигар қуриши, заҳарланиш, тутқаноқ, саратон каби олтмишдан ортиқ касаллик ҳамда жуда кўп йўл-транспорт ҳодисаларининг илдизи ичкиликка бориб тақалади.

Баҳор уйғониши қор билан экан...

Вафо ФАЙЗУЛЛОҲ

Энтикиб қарайсан йиллар ўтса ҳам,
Гўё севгинг муштоқ кутиб турибди.
Ортингда сарғайди неча бир кўклам,
Набиранг кўлингдан тутиб турибди.

Эй инсон, ҳеч қачон кўнглинг қаримас,
Хаёлинг ёритар маъсум нодира.
Арзимас ташвишлар бир дам аримас,
Чақмоқ ёруғлиги экан хотира.

Тўрт мучанг соғ кўрдинг оламни,
Ўтказиб бўлмайдим бу кунни.
Уйғот ухлаётган қаламни,
Хўплаб бўғайтган тутунни...

Саволлар бер гумроҳ хаёлга,
Туртгин тун қоплаган кўзингни.
Кетмасидан умринг заволга
Мардона бўл! Ўнгла ўзингни.

Теварақда тилсиз унлар бор,
Ташла кўриқларга одимни.
Ўлим эмас ҳаёт берган дор,
Ҳикматларга қоргин ёдингни.

Нафсни авраб, ишга сол, етар,
Танангни нурларга ёғлагин.
Охир сендан залолат кетар,
Армонни орзуга боғлагин.

Куч бермайди руҳингга шубҳа,
Кўнглингни юв, бўлсин беғубор.
Ғуссаларни севиб қаршила,
Насиб этар мунаввар дийдор.

Баҳорнинг йўли

Кушлар нағмаси келди,
Сув тушди осмонлардан.
Шамол – мушк-анбар елди
Ҳанифа томонлардан.

Ерлар қайта тирилди,
Ифордан жами ҳаво.
Хиёнатлар супурулди,
Либослар кийди вафо.

Қандайин оят найсон,
Зулматлар ичра садаф.
Куйлар чалажак майдон,
Кўкларда асл салаф.

Тумонат олча гули,
Тангридан тагин эҳсон.
Ишқдир баҳорнинг йўли
Музлар чекинар замон.

Кушлар нағмаси келди...

Сабр

Ҳеч бир насиба йўқ сабр қилмасанг,
Ҳар бир муаммога тадбир қилмасанг.
Худо берганига шуқр қил доим,
Қадр тун қайда қадр билмасанг?..

Ёр билан

Баҳор уйғониши қор билан экан...
Дилларнинг ёниши Ёр билан экан!
Йўлингиздан қайтманг, уфққа етинг!
Кўзлар қувониши ор билан экан...

Бу дам

Елкага хуржунни ташлагин сен ҳам,
Бир йилда бир марта бўлади бу дам!
Булбуллар келибди ғамгин боғларга,
Лолалар илибди тепа-тоғларга.

Бобониёз ҚУРБОН

Ишлатилмаса буюм,
Занг босишга маҳкум.

Жисму жонингга шифо истасанг, ҳаракатда бўл,
Руҳи равонингга шифо истасанг, қаноатда бўл.

Сичқонларга эрк берсанг, омборинг талаш,
Нодонларга эрк берсанг, боринг хомталаш.

Дарахтнинг сояси одамга асқотади,
Одамнинг сояси дарахтни сўлитади.

Сурхондарё

Дўстлар суҳбатлашиб ўтирган эдик. Орамиздан бир йигит ярим баҳосига олган қимматбаҳо қўл телефонини мақтади.

– Ўғирланган мол-да, бўлмаса, шу нархга берармиди, – деб қўшиб қўйди. Мен эса таажжубланиб сўрадим:

– Ўғирланганини билатуриб сотиб олдингми?

– Ҳа, нима қипти?

– Ўғрига шерик бўлиб қолишдан қўрқмайсанми?

– Қўйсанг-чи, қанақасига шерик бўлай?!

Баҳс бошланиб кетди. “Ўғирланган бўлса, ўғри жавоб беради, сотиб олувчида нима айб?” деди бошқа биров...

ни сутдан ажратиб беришингни сўрашса, нима жавоб қиласан?” деб дашном берган экан. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам): “Мақр, фирибгарлик ва хиёнат азобга йўликтиради”, деганлар (*Абу Довуд*).

Улуғлардан бири айтади: “Умр бўйи савдогарлик билан шуғулланган касал дўстимни кўргани борсам, у ҳаётининг сўнгги дақиқаларини яшаётган экан. Мен умри чиройли тугагини хоҳлаб, бошида шаҳодат калимасини айтиб турдим, аммо қанча ҳаракат қилмасин, такрорлай олмасди. Унга: “Нега калимани айтмаяпсиз?” десам, “Тарозининг тоши тилимни босиб турибди,” деб жавоб берди.

БАРАКА МИНГДА ЭМАС...

Гоҳида ана шундай тортишувларнинг гувоҳи бўламиз. Баъзилар буюмнинг арзонлигига учиб, ҳатто ўғирланганини билса ҳам, сотиб олаверади.

Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) бир муборак ҳадисларида: “Ким билиб туриб ўзгандан ўғирланган молни сотиб олса, ўғрининг уятига ва гуноҳига шерик бўлибди”, деб огоҳлантирганлар.

Ислом дини ўзаро олди-бердида харом тугул, ҳатто шубҳани ҳам аралаштиришдан қайтаради.

Қуръони каримда: “(Савдосотикда ўлчов ва тарозидан) **уриб қолувчи кимсалар ҳолига вой! Улар одамлардан (бирор нарсани) ўлчаб олган вақтларида тўла қилиб оладиган, уларга ўлчаб ёки тортиб берган вақтларида эса уриб қоладиган кимсалардир. Улар (ўлганидан кейин) қайта тирилувчи эканларини ўйламайдиларми”, деб марҳамат қилинади** (*Мутаффифун, 1-4*).

Бир куни Абу Ҳурайра (розийаллоху анху) Мадина кўчаларида сут сотиб юрган бир одамни кўриб қолди. Қараса, сутга сув қўшилган экан. “Қиёмат куни сув-

“Нима, сиз тарозини қинғир тортарминдигиз?” деб сўрадим. “Аллоҳга қасам, ҳеч қачон қинғир тортмаганман, лекин доим тарозимни сошлаб, тўғри тортиляптими, йўқми – текширишга эринардим”, деб жавоб берди. Бу воқеа менга умримда энг катта дарс бўлди”.

Шубҳали нарсдан хазар қилиш мусулмоннинг чиройли фазилатларидан биридир. Баъзи савдогарлар молларини ўтказиш учун минг бир ҳийла ишлатишади. Ёлғондан “ўзи фалон пулга олган эдим”, “фақат сизга шу нархда беряпман” каби сўзлар билан харидорни алдаётган, ҳатто қасам ичаётганларни ҳам учратамиз. Бундай йўллар билан топилган бойлик яхшилик келтирмаган.

Халқимизда барака мингда эмас, бирда, деган нақл бор. Қинғир йўл билан топилган “минг” сабр, қаноат, меҳнат билан эришилган “бир” чалик фойда бермаганига кўп бора гувоҳ бўлганмиз. Ҳалоллик билан эришилган бойлик инсоннинг икки дунёсини обод қилади.

Зиёуддинхон МАҚСУДОВ

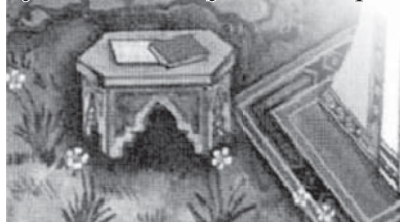

Тарихдан маълум, аёллардан маишхур олималар, саркардалар, давлат раҳбарлари етишиб чиққан. Ана шундай аёллардан бири Гулбаданбегим. У ҳам жамият бошқарувида, ҳам ижодда салмоқли мавқега эга бўлган.

ГУЛБАДАНБЕГИМ

Бобурийлар салтанатининг зебо ва оқила вакиласи, “Хумоюннома” асари муаллифи, тарихчи Гулбаданбегим Захириддин Муҳаммад Бобурнинг Дилдор бегим (асли исми Солиҳа Султон бегим бўлиб, Бобурнинг амакиси Султон Маҳмуднинг кизи эди) исми хотинидан туғилган учинчи кизидир. 1523 йили (айрим манбаларда 1522 йил деб кўрсатилган) Кобулда дунёга келди. Ёш кизча Хумоюн мирзонинг онаси Моҳим бегим (Бобурнинг катта аёли) кўлида тарбияланди. Моҳим бегим оқила ва билимдон аёл бўлиб, сарой аҳлининг ҳурмат-эътиборига лойиқ эди. Шу сабабли, 1525 йили Гулбаданбегим билан бирга унинг укаси Ҳиндол мирзони Бобур унинг тарбиясига берган. У “Хумоюннома” да онасини “Дилдор бегим” деса, Моҳим бегимни “онам ҳазратлари” деб атайдди.

Гулбаданбегим 1529 йилгача Кобулда яшади. Сўнг Моҳим бегим билан бирга отаси хузурига — Аграга борди. Отаси вафотидан сўнг акаси Хумоюн саро-

йида яшади. 1539 йилда у нуфузли мансабдорлардан Хизр Хўжахон исмли кишига турмушга чиқади. Икки ўғли ва бир кизи бўлган. 1556 йили Хумоюн вафот этгач, тахтга унинг ўғли Жалолиддин Акбаршоҳ ўтиради. Гулбаданбегим умри охиригача жияни Акбаршоҳ саройида истиқомат қилади. 1576 йили ҳаж зиёратига боради. Арабистонда уч ярим йил яшаб, тўрт марта ҳаж қилади. 1582 йили кўп машаққатлар билан юртга қайтади.

Гулбаданбегим уч буюк ҳукмдор — отаси Бобур, акаси Хумоюн ва жияни Акбар даврини камраб олган ўта мураккаб замонда яшади. У Акбарнинг “Фирдавс макон (Бобур) ва Жаннати ошён (Хумоюн) ҳазратлари ҳақидаги воқеалардан нимаики билсангиз, батафсил ёзингиз”, ишорасига кўра тарихий асар ёзишга киришса-да, асарни суюкли акаси Хумоюн номи билан атади. Муаллифнинг ифода услубида отаси Бобуршоҳнинг хотираномасида кўлланилган соддалик, аниқлик ва ихчамлик кўзга ташланади.

Асарни хаттотлар уч нусхада кўчирган, аммо биттасигина сақланган. Ҳиндистонни инглиз босқинчилари эгал-

лагач, полковник Ҳамилтон кўлга киритган мингдан ортиқ китоб ва кўлёзма ичида “Хумоюннома” ҳам бор эди. Кейинчалик Ҳамилтоннинг аёли уни Британия музейига сотди. 1902 йили шарқ адабиёти бўйича мутахассис, таниқли олима Аннета Сюзан Бевериж асарни инглиз тилига ўгирди, 1959 йили профессор Сабоҳат Азимжоновна ўзбек тилига таржима қилиб, нашр эттирди. Бевериж хоним бундай ёзади: “Унинг айрим сўзлари маликанинг она тили бўлмиш туркийда битилган. Лекин муаллиф форсийни ҳам мукамал билиши сезилиб турарди...” Асар тарих, адабиёт, этнография ва тил тарихини ўрганувчилар учун муҳим манба сифатида қадрлидир.

Гулбаданбегим 1603 йили саксон ёшида вафот этди. Тарихчи Абул Фазл ёзишчи, Акбаршоҳ уни катта ҳурмат билан дафн этди.

* * *

Инглиз адибаси, шоира, журналист, тарихий асарлар муаллифи Маргарет Румер Годен (1907-1998) 1980 йили бобурийлар салтанатининг оқила маликаси, шоира, тарихчи Гулбаданбегим ҳақида “Гулбадан” асарини ёзди. Асар 2007 йили ўзбек тилига таржима қилинди.

Асардан баъзи парчаларни эътиборингизга ҳавола этаймиз:

* * *

“Бобурнинг суюкли қизлари ичида энг сеvimлиси малика Гулбадан эди. У отасига тортган, истараси иссиқ қиз эди. “Ҳумоюннома” асари муаллифи анча оғир-босиқ ва мулоҳазали инсон бўлган. Бу Гулбаданга Моҳим бегим берган тарбия натижасидир”.

* * *

“Умрининг айна илм оладиган йиллари жангу жадаллар билан ўтиб кетган Бобур китобни жуда эъзозларди. Унинг қалбини қувонч ва ҳайратга солган ҳоллардан бири Ҳиндистондаги Малвот қалъасини фатҳ этганида, сарой кутубхонасидан кўплаб ноёб китоблар ўлжа сифатида қўлга киритган кун рўй берган эди. Ушанда китобларнинг бир қисми Ҳумоюн мирзога, яна бир қисми Комрон мирзога тортиқ қилинган. Гулбадан бу китоблар билан танишиб чиққан, китобга бўлган илк иштиёқ айнан ўша пайтдан бошланган бўлса, ажаб эмас”.

* * *

“XVI аср аслзодалари — ўғил болалар ҳам, қизлар ҳам Қуръони каримни батафсил ёдлашар эди. Бундай ёд олинган оятлар, балки, уларнинг ҳаёти давомида хотирасида тўла қолмас. Лекин Гулбадан қалбига Қуръони каримнинг ҳар бир ояти чуқур сингиб кетган, эътиқод бобида Бобурнинг изидан бо раётган эди”.

РАЙХОНА
тайёрлади.

Улуғ зотларга эҳтиром

Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида Алишер Навоий туғилганининг 570 йиллиги муносабати билан “Навоий — камолотга элтувчи муаллим” мавзуида давра суҳбати ўтказилди. Унда Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари Абдулазиз Мансур, филология фанлари доктори, профессор Нажмиддин Комилов, Тошкент Маданият коллежи кафедра мудири Абдуқаҳҳор Жалилов иштирок этди. Нажмиддин Комилов Алишер Навоийнинг нафақат адабиётда, балки жамоатчилик ишларида ҳам ўрни жуда юксак бўлганини таъкидлади. Сўнгра талабаларни қизиқтирган саволларга жавоблар берилди.

* * *

Феврал ойининг 14-куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудига бағишланган тадбир бўлиб ўтди. Унда “Мовароуннаҳр” нашриёти бош директори, ёзувчи Нуруллоҳ Муҳаммад Рауфхон Бобур ҳаёти ва ижоди, бобурийлар сулоласининг Ҳиндистондаги 333 йиллик ҳукмронлик тарихи ҳақида талабаларга гапириб берди.

* * *

Феврал ойининг 10-11-кунлари “Хадичаи Кубро” аёл-қизлар Ислом ўрта махсус билим юртида Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудига бағишланган маърифий тадбир ўтказилди.

Араб тили мусобақаси

17 феврал куни Имом Бухорий номидаги Тошкент Ислом институтида иқтидорли талабалардан тузилган учта гуруҳ араб тилидан мусобақалашишди. Талабалар матнларни таҳлил ва таржима қилиш, имло хатоларисиз ёзиш каби шартларни бажаришлари лозим эди. Умумий баллар йиғиндисида кўра, “Ҳилол” гуруҳи биринчи, “Имом Бухорий” гуруҳи иккинчи, “Замахшарий” гуруҳи учинчи ўринни эгаллади. Ғолиблар эсдалик совғалари билан тақдирланди.

Жаҳонгир РЎЗИЕВ

Билимлар тенг баҳоланди

“Имом Фаҳриддин Розий” Ислом ўрта махсус билим юрти (Урганч) талабалари билан “Муҳаммад ибн Аҳмад Беруний” Ислом ўрта махсус билим юрти (Нукус) талабалари “Ақидада адашмайлик” мавзуида мусобақалашишди. Талабаларнинг билимлари ўнта шарт бўйича синалди. Ҳакамлар ҳар икки гуруҳга тенг баҳо беришди.

МИТТИ ДОРИХОНА

Қадимшуносларнинг Перу, Мексика, Шимолий Африка ва бошқа жойларда олиб борган қазилмалар асосидаги хулосаларига кўра, инсониятнинг қовоқдан озик-овқат маҳсулоти сифатида фойдаланиб келаётганига уч (баъзи манбаларда беш) минг йилдан ошган. Ҳосили, банди, ўз-ўзидан куриб тушиб кетадиган гули ҳам шифоли бўлган қовоқнинг юзга яқин нави бор.

Мамлакатимизда унинг “ойим қовоқ”, “палов кади”, “қашқари” навлари экилади. Кейинги йилларда хориждан келтирилган митти қовоқ турлари ҳам пайдо бўлди. Бизда асосан манти, сомса, ширқовоқ, димлама, қовурма ёки қайнатма қовоқ каби таомлар тайёрланади.

Тиббиётда қовоқнинг жуда кўп шифобахш хусусиятлари аниқланган. Хом, пиширилган ва қайнатилган қовоқ буйрак тўқимасига кўзгатувчи таъсир қилмас-

лиги боис ҳамма учун парҳез таом ҳисобланади. У моддалар алмашинувини яхшилайтиди. Ични юриштиради. Тана куйганда, совук олганда, тошма, чилла яра (экзема), замбуруғ, оқ доғ (вителиго) касалликларида жароҳатли жойга қўйилса, яхши фойда беради. Бунда қирғичдан чиқарилган қовоқни жароҳатга 20 дақиқага қўйиб турилади. Сўнг қайнатилган илиқ сув билан ювилади. Қовуқ, жигар, буйрак ҳамда шиш ҳосил қилувчи юрак-қон томир касалликларида асал қўшиб пиширилган қовоқ еган яхши. Шунингдек, асал қўшиб пиширилган тариқ (сўк) ва қовоқ бўтқаси ошқозон фаолиятини яхшилайтиди, сийдик ҳайдайтиди, танадан хлоридлар (тузлар) ажралиб чиқишини кучайтиради. Ўт пуфаги фаолиятини яхшилаш ва ошқозон яллиғланишини даволашда қовоқни хомлигича истеъмол қилиш керак. Қовоқ

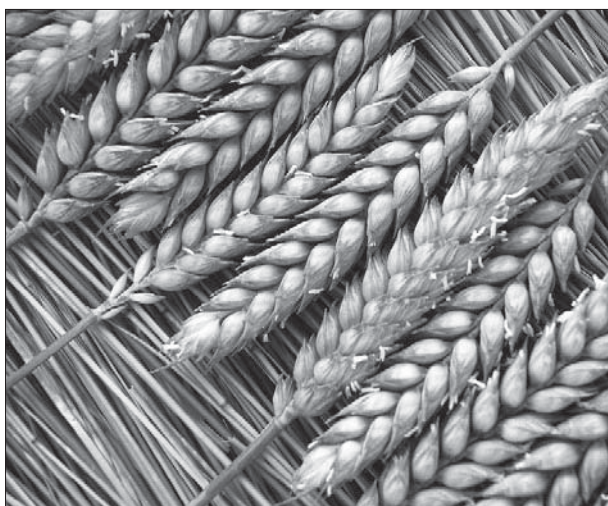
шарбати юқори даражада зардобли ошқозон яраси, бронхит касаллиги, шамоллашни даволашда наф беради.

Қовоқ тишлар чиришининг олдини олиб, эмал қопламасини мустаҳкамлайтиди. Халқ табобатида, айниқса, буйраклари таъсирчан кишиларга қовоқни пишган ва хом ҳолида мунтазам еб туриш тавсия этилади. Бунда қовоқдан янги сиқиб олинган шарбат кунига икки-уч стакан ичилади.

Қовоқ эти ва шарбати хомиладор аёлларда учрайдиган кўнгил айниш, қусиш каби нохуш ҳолатларга қарши восита ҳисобланади. Асал аралаштирилган шарбати ёки қайнатмаси асаб тизимини тинчлантириб, уйқусизликнинг олдини олади. Унинг таркибидаги рух тузлари тана қувватини оширади, кобалт, мис, темир моддалари инсон танасида темир танқислигининг олдини олади. Пектин моддаси эса захарланиш, нурланишга қарши яхши фойда беради. Е витаминга бойлиги боис, қовоқ тананинг қариш жараёнини секинлаштиради. Хуллас, турли касалликлар олдини олиш ва даволашда тенгсиз неъмат бўлган қовоқни тез-тез, мунтазам еб туриш барчага фойдалидир.

Шариф ХОЛМУРОД
тайёрлади.

КЕПАК ФЙДАЛАРИ

Бугдой тегирмонда тортилса, пўсти ва чикитларидан кепак пайдо бўлади. Биз яхши кўрган оппоқ ундан кўра, кепакда дармондорилар кўп. Абу Али ибн Сино «Тиб қонунлари» китобида бундай ёзади:

«...Кепак – иссиқ ва қуруқ. Шишларни даволашда ишлатилади. Кўтирни кетказишда ҳам сирка қўшиб, иссиқ ҳолда боғлаш керак. У кўкракни юмшатади; қанд ва бодом ёғи қўшилган кепак атала танани тозалаш хусусиятига эга. У чаён ва илон захрини қирқади...»

Кепак модда алмашинувини яхшилайди, тананинг касалликларга қарши курашувчанлигини оширади, бардошни мустаҳкамлайди. Саратон хасталигининг олдини олишда яхши омилдир. Айниқса, қанд касалига чалинганларга фойдаси кўп. Қабзиятда эса кепакни ивитиб, бир ошқошиқдан уч маҳал овқатдан олдин ейиш керак.

Кепак кўп ейилса, танадаги минерал тузлар мувозанатига путур етиши мумкин.

Маннон НАБИЕВ,
доришунос

АҚЛИ ОДАМНИНГ ИШИ

Аллоҳ таоло: “**Яна Раббингиз эълон қилган (бу сўзлар)ни эсланглар: “Қасамки, агар (берган) неъматларимга шукр қилсаларинг, албатта, (уларни янада) зиёда қилурман. Борди-ю, ношукрчилик қилсаларинг, албатта, азобим (ҳам) жуда қаттиқдир” (Иброҳим, 7)** деган.

Тинчлик – энг азиз неъмат. Унинг қадрига етиш учун, албатта, нотинчлик замонини кўриш шарт эмас. Атрофдаги бўлаётган воқеа-ҳодисалардан керакли хулоса чиқариб яшаш – ақли одамнинг иши.

Бугун айрим давлатларда юз бераётган беқарорлик, нотинч вазият кишини чуқур ўйга толдиради, ҳар доимгидан кўра огоҳ бўлишга, ҳушёр тортишга, тинчликнинг нақадар улуғ неъмат эканини англашга чорлайди.

Юртимиз, кўшниларишимиз тинчлиги, озоишталиги шукр қиладиган ҳолат. Албатта, шундай.

– Агар сиз фарзандингизни эрталаб боғча ёки мактабга кузатиб, кечки пайт соғ-омон кутиб олаётган бўлсангиз, кечқурун уйкуга бежавотир ётиб, тонгда тинч уйғонаётган бўлсангиз – бу неъматнинг шукронасини келтириш ва шу кунларнинг қадрига етиш керак. Зеро, шукр қилиш, айна пайтда ана шу тинчликни таъминлашга масъул бўлиб турган раҳбарларни дуо қилиш, уларнинг хайрли ишларига Аллоҳ таолодан баракот тилаш дегани ҳамдир.

Тинчликни Аллоҳ таоло суяди, динимиз тарғиб қилади ва бу онгли кишиларга ҳам хуш келади. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади:

Агар улар сулҳга мойил бўлсалар, Сиз ҳам унга мойил бўлинг ва Аллоҳга таваккул қилинг! Албатта, У эшитувчи ва билувчидир (Анфол, 61).

Нўъмон АБДУЛМАЖИД
тайёрлади.

САБР ҚИЛИШНИ ЭРИМДАН ЎРГАНДИМ

Олти ака-ука орасида ўсганим учунми, феълим сал қаттикроқ. Шу боис умр йўлдошим бир сўзли, бошқалар ундан хайикадиган одам бўлишини истардим. Такдир экан, эрим жуда ювош чиқди. Баъзан онамга: “Шунақа ҳам бўшанг бўладими?.. Бақириб-чақирсаям, айтганини қилдирса майлиди...” дердим. Онаминг жавоблари эса бир хил: “Ўтни ўт ўчирмайди, болам. Бир яхшилиги бор, Худойим шу такдирни раво кўрган...”

Аслида, эримнинг рўзғорни тебратиши, эҳтиёжларимни таъминлашидан шикоятим йўқ. Фақат унда шиддат, журъат етишмаётгандек туюларди. Асабийлашсам, босиқлик билан: “Арзимас нарса учун бунчалик ғазабланишинг яхшимас”, деб кўярди. Оғир-вазминлигидан баттар аччиғим келарди. Бир қизли бўлдик. Кунларнинг бирида яна йўқ нарсдан жанжал чиқардим ва бу сафар эримнинг жаҳлини чиқаришга эришдим. Шунда ҳам бақирмади, бир оз овозини кўтариб: “Айтганим-айтган, деганим-деган бўлиши мумкин. Аммо бу ишим билан бировга зулм қилиб кўйишдан

кўрқаман”, деди. Кейин менга гапирмай кўйди. Бир кун ўтди, икки кун... эримдан сас-садо йўқ. Ўзим гапириб кетаверай десам, ғурур йўл кўймасди, бунинг устига хайиқиб қолган эдим. Юрагим сиқилди. Таскин ахтариб, эрим ўқиб юрадиган китобларни бир-бир варақлашга тушдим. Расулulloх (соллаллоху алайҳи ва саллам) ва оилалари ҳақидаги ибратли китобни ўқий бошладим. Китобда баён этилган воқеада эр-хотин бир-бирларининг феълларида заифлик кўрса, қандай йўл тутиши зарурлиги кўрсатилган, кишининг имон-этиқоди, тақвоси муҳим, баъзи камчиликларига эса Аллоҳ учун сабр қилиниши айтилган эди.

Бетдан-бетга ўтарканман, ёмон феълларим бор бўйи билан намоён бўларди. Демак, мен энди ўқиётганларни эрим олдиндан билган экан... Мен-чи?.. У менинг хархашаларимга сабр қилиши учун тақво, имон-этиқодга эгамидим? Эрим кўнглимни меҳр-муҳаббат билан юмшатишга ҳаракат қиларди. Мен эримнинг босиқлигини, ҳалимлигини бўш-баёвликка йўйибман. Кўз ёшларим юзимни ювди. “Аллоҳ қалбингни очсин, кўнглингга солсин...” – Эрим менга кўп бор шундай дерди. Бу дуонинг ҳикматини ўша лаҳзаларда тушундим. Неча кундан бери ичимни кемираётган “Энди кечирмайди”, деган кўркув тарқади. Чунки бир неча бетнигина ўқиганимда, кўнглимни юмшатган бундай китоблар эримнинг неча йиллик йўлдошларидир...

Ўша кунги иқроорларим эримни жуда хурсанд қилди. Шу зайлда у кишидан кенг-феълликни, сабр қилишни ўргандим. Биз учун кимда ёки нимада яхшилиқ борлигини Аллоҳ таоло билади.

АНБАРХОН

*Халқимиз тафакқури-
нинг дурдоналари – мақол ва
ҳикматлардан баҳраманд
бўлинг.*

МОМОЛАРИМИЗ АЙТАДИ...

Яхши хотин
эрта туриб чархин товлар,
Ёмон хотин
кеч турибоқ козон ковлар.

Хотинга бўздан сўз яхши.

Хотин эрка бўлса, эрига сер-
ка бўлар.

Куюгим бошин қашир,
Топганин уйга ташир.

Покиза ҳалқум – мис пўстак.

Ерда ётган чўп эдим, назар те-
гиб гул бўлдим.

Эримнинг нонини ўйнаб едим,
ўғлимнинг нонини ўйлаб.

Сувга кирсанг, белингча,
элга кирсанг, элингча.

*(Наманганлик марҳума Ҳани-
фа ая Саттиевадан ёзиб олинди.)*

*Азизлар, халқ ўғитларидан
тўплаб, бизга юборинг. Кимдан
ёзиб олганингизни кўрсатишни
унутманг.*

ХАТ КЎНГИЛ ОЙНАСИ

Уяли алоқа воситаларининг қулайлигини ҳеч ким инкор этмайди. Бу мўъжаз қурилманнинг янги-янги имкониятларини ўрганишга шошиб қоляпмиз.

Қўл телефони орқали хат жўнатиш, айниқса, ёшлар орасида кенг тарқалган. Алоқанинг энг арзон ва қулай тури шу саналади. Аммо бу баъзилар учун шунчаки эрмак. Улар вақтларини бекорга созуриб, ахлоққа зид, маънисиз ёзишмаларни тарқатиш билан овора.

Аслида, ҳар бир сўзга жавоб берилади. Хатдаги сўзлар юборувчининг дидфаросати, тил маданияти, табиатини ҳам кўрсатади. Ҳар сўзни ўйлаб гапириш шарт бўлганидек, хат ёзишда ҳам

андиша зарур. Телефондан телефонга “сақраб” юрган маънисиз сўзлар кўпайишида баъзи интернет сайтларининг ҳам хизмати катта.

Атоқли адибимиз Абдулла Қодирийнинг “Ўтган кунлар” романида Кумушбибининг Отабекка ёзган хатини эсланг, ўқиган одам яна ўқигиси келади. Ушбу хат Кумушбиби гўзал ички оламининг ойнасига ўхшайди. Ёзувчи хат битиш нозик санъат эканини шу йўсинда кўрсата олган. Улуғ боболаримизнинг ёзишмалари биз учун ибрат. Улар шунчаки хат ёзишмаган.

Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг кундалик қораламалари асосида “Бобурнома” дек но-дир асар дунёга келган.

Бугун нафақат мобил ёзишмаларда, балки кўчада ҳам айрим ёшларнинг тили камбағаллашиб, ўзбек, рус, инглиз сўзлари қоришиб кетган сийқа иборалар билан рангсизлашиб боряпти.

Маълумотларга кўра, ҳозир дунё бўйича ёшлардан бир миллиард олти юз минг киши

уяли алоқадан фойдаланади. Кейинги ўн йилда соҳа вакиллари “СМС” хабарларининг ўзидан бир триллион доллар фойда кўришган.

Кўпгина Оврупа мамлакатларида болалар-

нинг бир-бирларига ҳақоратли хатлар ёзиши, ахлоқсиз суратлар юбориши одатий тус олган. Бунинг оқибатида ўсмирлар ўртасида ҳатто ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари ҳам учраб туради.

Фарзандларимизни халқимизнинг юксак маънавиятига, қадриятларига ёт ғарбнинг “оммавий маданияти” дан ҳимоя қилишимиз шарт. Унутмайлик, катта ёнғинлар кичкинагина учкундан чиқади. Болаларимизга ҳар бир ишга ақл-идрок билан ёндашишни ўргатайлик.

Муҳаммад СИДДИК

ОДАМЛАР КЎНГЛИГА ЙЎЛ ТОПИБ...

Мўйноқ тумани Орол денгизининг биқинида жойлашган. Денгиз тўлиб-тошган вақтлар бу ерда саноат жуда ривожланган. Аҳоли дунёнинг кўп мамлакатларига сифатли балиқ маҳсулотлари етказиб берарди...

Собиқ советларнинг сиёсати зуғумидан тилимиз, динимиз оёқости қилинган вақтлар Мўйноқда Набат охунд исмли бир илмли киши яшаган. У тўғриси, саховатли эди. Мўйноқликлар уни жуда хурмат қилишарди. 1977 йилда охунднинг хонадонида дунёга келган чақалокқа «Аминжон» деб исм қўйишди. Бобоси набирасининг мулла бўлишини орзу қилар эди. Аминжон таҳсил олиб, диний билимлари, тажрибаси ортди.

У 1994-98 йиллари Кўкалдош Ислому ўрта махсус билим юртини тамомлагач, Мўйноқ туманидаги "Тўқмоқ ота" жоме масжидига имом-хатиб қилиб тайинланди. Имомлик ёш йигитга катта масъулият юкларди. У ишни жамоанинг кўнглига йўл топишдан бошлади. Одамлар китобий сўзлардан кўра халқона тилда қилинган маърузани жон қулоғи билан тинглайди. Бунга яхши билган Аминжон ҳаётий мисоллар билан, иложи борича элга тушунарли маърузалар қиларди. Қисқа вақт ичида масжид жамоаси сезиларли равишда кўпайди. Одамлар ўзини қизиқтирган масалани имом-хатибдан сўрайдиган бўлишди.

Аминжон тумандаги камтаъминланган оилаларга, беморларга ҳомийлар кўмагида моддий ёрдамлар уюштирди. Билим даргоҳлари ёшлари билан долзарб мавзуларда мулоқотлар ташкил этди. Мўйноқликларнинг бу йигитга меҳри тушди. "Ўзимизнинг имомимиз-да", деб гапирадиган бўлишди.

2005 йили асосан ҳашарчилар ва ҳомийлар ҳиммати билан Мўйноққа янги жоме масжид қурилди. Ўша йили рамазон ойида имом-хатиб масжидга қориларни таклиф этиб, Куръон хатм қилдирди.

2008 йили Аминжон Самарқанддаги Имом Бухорий халқаро марказида касб малакасини ошириб қайтди.

2010 йилнинг сўнгги ойи ҳам мўйноқликлар учун қувончли бўлди. Аминжон "Йил имоми - 2010" кўрик-танловида фахрли иккинчи ўринни эгаллади. Бу қувонч ҳаяжони кўнгиллардан кетмай, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси Усмонхон Алимов Мўйноқ туманига келдилар. Муфтий ҳазратлари "Тўқмоқ ота" жоме масжидида бўлиб, имом-хатиб Аминжон Набатовни бу муваффақият билан қутлаб, фахрий ёрлик ва рангли телевизор совға қилдилар. Юртдошлари Аминжоннинг ютуғи бутун қорақалпоқ халқининг ютуғи эканини таъкидлашди.

Кўпга бош бўла оладиган, қалби қайноқ ёшлари бор юртнинг эртаси порлоқ бўлади, иншааллоҳ.

Мирзамурод ХЎЖАМУРОД ўғли,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Ўзбекистон ёзувчилари уюшмаси аъзоси

